

LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST

ŽIVO VIRELO

Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji • GOD. XXXIX • CIJENA: 13 KN / 1,72 €

PRINOS I PRIPRAVA DAROVA

od 9. do 31. listopada 2022.

Nepoznati autor, *Abraham susreće Melkisedeka*, Mozaik u bazilici Svetog Marka, XIII. st.

LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST

Živo vrelo

God. XXXIX. (2022.)
Liturgijsko-pastoralni list
za promicanje liturgijske obnove

Glavni i odgovorni urednik:
Mario Kopjar

Uredničko vijeće:
Mario Kopjar, Zvonko Pažin,
Ivica Raguž, Milan Dančuo,
Ivan Bingula

Predsjednik uredničkog vijeća:
mons. Zdenko Križić

Uredništvo:
Mario Kopjar, Vječna Tadić Stepinac

Grafička priprema:
Siniša Kolar, HILP

Izdavač i nakladnik:
Hrvatski institut za liturgijski pastoral
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji
Ksaverska cesta 12a
10000 ZAGREB

Telefon: 01 5635 050
e-mail: hilp@hilp.hr
www.hilp.hr

Tisak:
Grafika Markulin, Lukavec

ISSN 1331-2170 – UDK 282

UREDNIKOVA RIJEČ

Zahvalnost za dar 1

NAŠA TEMA: PRINOS I PRIPRAVA DAROVA

Domagoj Volarević: Žrtva čista, sveta, savršena 2

Mario Kopjar: Prinos darova 8

Miroslav Martinjak: Darovna – prinosna pjesma (offertorium) 13

OTAJSTVO I ZBILJA

Biblijsko-teološka razmišljanja:
M. Horvat, A. Maly, D. Runje, I. Bodrožić

Dvadeset i osma nedjelja kroz godinu 22

Dvadeset i deveta nedjelja kroz godinu 26

Trideseta nedjelja kroz godinu 30

Trideset i prva nedjelja kroz godinu 34

U DUHU I ISTINI

Darovi prepuni radosti 38

Združeni uz Kristov prinos 40

Zahvalnost za dar

Dar veseli onoga koji ga daruje, kao i onoga koji ga prima. Darove koje poklanjamo obično popratimo srdačnim riječima, kojima želimo istaknuti i svoje dobre želje koje idu uz taj dar. Te riječi mogu ostati i kao trajniji spomen, zapisane na priloženoj čestitci, koja će nas uvijek sjećati na osjećaje koji su nam bili darovani u trenucima susreta s osobom koja nas je razveselila svojim darom. Dar je u sebi nešto veliko. Njegova veličina nije mjerljiva nikakvom mjerom već snagom osjećaja, pažnje i blizine, koje želimo podijeliti s osobom. Zato se i dar najčešće nosi u rukama i daje u ruke.

Ruke su važne u našem životu, ne zbog znakovitog položaja koji ih smješta s obje strane tijela, pa iako razdvojene, dok su spojene, daju osjećaj topline i nerazdvojenosti, nego zbog toga što su za nas uvijek spremne učiniti sve u životu. Slušaju unutarnji glas i čine sve što im tijelo naređuje. Bez naših ruku trebali bismo nečije ruke koje bi nam pomogle, no one ne bi čule naš unutarnji glas, tu skrivenu melodiju srca, stoga su nam naše ruke potrebne. Nerazdvojni smo. One oslušuju naše osjećaje i tu blizinu prenose na ruke drugih, a preko njih i u njihova srca. Dar se nosi u rukama, jer ruke ne prenose samo ono što želimo darovati, nego od sebe daju životnu blizinu darivatelja.

Od darova koje darujemo drugima, najljepše je pružiti osjećaj dara vlastitog života, biti dar drugima. Životu je potrebna blizina i neodvojenost od drugih, jer ne živimo sami za sebe na ovome svijetu, nego smo usmjereni jedni na druge. Poput sklopljenih ruku, snagom zajedništva i ljubavi, jedni drugima od sebe darujemo toplinu dobrote koja je očiti znak života koji nam je potreban. Veselje nije jedini odgovor za taj primljeni dar, nego i zahvalnost bez koje veselje nije potpuno. Zahvalnost, najdublje ukorijenjena, živi u srcu čovjeka. Potrebno je samo da uvijek traži put kojim će se najbrže vinuti do svojega Stvoritelja i biti njegov glas.

Urednik

Žrtva čista, sveta, savršena

DOMAGOJ VOLAREVIĆ

Svako slavlje euharistije nanovo uprisutnjuje, ne novu žrtvu, već onu istu Kristovu žrtvu na križu, jer se uvijek prinosi isti onaj koji je visio na križu! To je nekrvna žrtva koja se aktualizira kad god lomimo kruh i pijemo kalež. Kršćani za žrtvu prinose darove koji će biti žrtva čista, sveta, savršena. Na žrtveniku, oltaru postaju žrtva za spas svijeta. U obrednom slijedu i dinamici euharistijskoga slavlja prinos darova za tu žrtvu ima svoje specifično mjesto kojim se naglašuje dostojanstvo, ili čak vrijednost darova koji se prinose i koji će postati žrtva.

Žrtvena narav euharistijskoga slavlja (SC 47) uključuje prinos. Taj prinos nije žrtva koja se 'uništava', da bi njenu snagu i životnost zadobili oni koji prinose, što je uobičajeno u starim poganskim religijama. Kršćanska žrtva, Krist na križu, jedincata je i trajna. Ona je izvor svih kršćanskih prinosa kroz povijest. Svako slavlje euharistije nanovo uprisutnjuje, ne novu žrtvu, već onu istu Kristovu žrtvu na križu, jer se uvijek prinosi isti onaj koji je visio na križu! To je nekrvna žrtva koja se aktualizira kad god lomimo kruh i pijemo kalež. Kršćani za žrtvu prinose darove koji će biti žrtva čista, sveta, savršena. Na žrtveniku, oltaru postaju žrtva za spas svijeta. U obrednom slijedu i dinamici euharistijskoga slavlja prinos darova za tu žrtvu ima svoje specifično mjesto kojim se naglašuje dostojanstvo, ili čak vrijednost darova koji se prinose i koji će postati žrtva. Prinosom darova već se anticipira vrijednost žrtve, odnosno unaprijed se pokazuje njezin smisao i svrha. Promotriti dinamiku i slijed prinosa darova, potrebno je iz perspektive samih darova koji se prinose, koji postaju žrtva na Kristovu oltaru. Da bismo bolje shvatili sam simbolizam prinosa darova u liturgijskom slavlju potrebno je kratko referirati značaj žrtve općenito, te se ponešto osvrnuti na povijest kršćanske pripreme prinosa darova u rimskoj liturgiji, kao i značenje toga dijela euharistijskoga slavlja danas.

Žrtva

U povijesti religija može se primijetiti da žrtveni prinos – plod ili fizička jedinka, obično životinja, a u nekim društvima nažalost, (okrutno!) čak i ljudske žrtve – imaju osobine koje možemo okarakterizirati kao *vrline*, ponajprije u fizičkom smislu. Iako ovaj pojam koristimo za ljude, za biljke i životinje možemo reći da bi bili bez mane, kako to opisuje i Sveto Pismo. Pod tim se obično misli na snagu, izgled, zdravlje, fizičku cjelovitost i slično, mada to nisu jedine vrline. Napomenimo odmah i da je to i vrlo blisko teološkom izrazu koji se 'udomaćio' u kršćanstvu, a već smo ga u uvodu naveli: žrtva čista, savršena, neporočna. Razlog tomu proizlazi iz naravi i svrhe žrtve kao takve. Žrtva služi onomu tko je prinosi da uspostavi te potom održava kontakt s onim komu je prinosi. Taj kontakt održava snažnim, odnosno živim i svjesnim onoga tko prinosi žrtvu. Pražnjenje životne snage žrtvenoga prinosa nije imalo jedinu svrhu umilostiviti božanstvo, već je istodobno na neki otajstven način ta snaga trebala

Leopold Bruckner,
Izraelci na blagdan Pashe,
Freska u crkvi sv. Nikole u Trnavi,
kraj XIX. st.

Žrtva služi onomu tko je prinosi da uspostavi te potom održava kontakt s onim komu je prinosi. Taj kontakt održava snažnim, odnosno živim i svjesnim onoga tko prinosi žrtvu. Pražnjenje životne snage žrtvenoga prinosa nije imalo jedinu svrhu umilostiviti božanstvo, već je istodobno na neki otajstven način ta snaga trebala prelaziti na onoga tko prinosi žrtvu, pojedinca ili skupinu. Doduše napomenimo da je i stvarno snaga mogla 'stvarno' prelaziti ili 'ulaziti' u onoga tko blaguje žrtvu, u smislu da kada bi se prinosile životinjske ili možda biljne žrtve, od njihova se prinosa nerijetko i blagovalo.

prelaziti na onoga tko prinosi žrtvu, pojedinca ili skupinu. Doduše napomenimo da je i stvarno snaga mogla 'stvarno' prelaziti ili 'ulaziti' u onoga tko blaguje žrtvu, u smislu da kada bi se prinosile životinjske ili možda biljne žrtve, od njihova se prinosa nerijetko i blagovalo. Npr. nije neobično za neke poganske kultove da bi blagovali od žrtvenoga vola. Možemo odmah kazati da i u Židova, u slavlju središnjega židovskoga blagdana, Pashe, imamo obredno blagovanje – pashalno janje – koje mora biti *bez mane* (Izl 12,5), a potrebno ga je *pojesti iste* (pashalne) noći. (Izl 12,8).

Svetopisamski okviri

Iako je židovski prinos pashalne žrtve drugačiji od poganskih prinosa, zadržava strukturne elemente svojstvene žrtvama općenito. Govorimo li o kontaktu koji se uspostavlja s božanskim, odnosno ovdje sa živim Bogom, Jahvom, riječ je trajnom kontaktu, *sjećanju na noć u kojoj je Jahve izveo svoj narod iz egipatskoga ropstva*. Iz toga kontakta unutar sjećanja, dolazi trajna milost, koju obrednim paralelizmom možemo staviti u okvire sličnosti sa životnom

Žrtveni prinos neće tek tako umilostiviti Gospodina, kako on sam na više mjesta upozorava Izraelce, već mu je bitnije srce, odnosno duh onoga koji prinosi (usp. Am 5,21-23; Mt 9,13). Židovska žrtva i njen prinos snažno podsjećaju na milost koju je Gospodin učinio Izraelcima, te kako je ta milost trajna, te ne ovisi o pukom žrtvenom prinosu, nego zapravo o ćudorednom stanju onoga tko prinosi. Jednostavnije, u poganstvu imamo nekakvu dam-daš logiku, trgovinu, 'trampu' s božanstvom, dočim u židovstvu – posljedično i u kršćanstvu to jednostavno po naravi stvari tako ne može ići. Možda najjednostavnije za naše čitatelje možemo reći žrtva ima smisao tek onome tko je otvorena srca i ponizan pred Bogom.

snagom, koju prinositelj žrtve teži postići i zadobiti u poganskim prinosima. Ipak svrha mu je bitno različita. Žrtveni prinos neće tek tako umilostiviti Gospodina, kako on sam na više mjesta upozorava Izraelce, već mu je bitnije srce, odnosno duh onoga koji prinosi (usp. Am 5,21-23; Mt 9,13). Židovska žrtva i njen prinos snažno podsjećaju na milost koju je Gospodin učinio Izraelcima, te kako je ta milost trajna, te ne ovisi o pukom žrtvenom prinosu, nego zapravo o ćudorednom stanju onoga tko prinosi. Jednostavnije, u poganstvu imamo nekakvu dam-daš logiku, trgovinu, 'trampu' s božanstvom, dočim u židovstvu – posljedično i u kršćanstvu to jednostavno po naravi stvari tako ne može ići. Možda najjednostavnije za naše čitatelje možemo reći žrtva ima smisao tek onome tko je otvorena srca i ponizan pred Bogom. Možemo odmah reći i za kršćansku žrtvu – Euharistiju, da je njena djelotvornost neupitna, dok je oni koji prinosе slave i prinosе čista srca i s vjerom, jer u suprotnom nema učinka, dapače čak *osudu sebi jedu i piju* (usp. 1Kor 11,27-29). Ipak simboličko obredna matrica prinosа i njegova značenja ili izvanjske vrijednosti kako smo rekli uglavnom je istа u povijesti religija, stoga ni židovstvo, pa ni kršćanstvo nisu izuzetak.

O pripravi žrtvenoga prinosа u nekom kraćem ili dužem periodu prije samoga dana ili čina žrtvovanja janjeta ili kozleta za pashalnu žrtvu nema toliko detaljnih propisa u *Izl 12*, ali ipak je Gospodnji nalog da ga *čuvaju do četrnaestoga dana mjeseca* (usp. *Izl 12,6*). Čini se da čuvanje živinčeta bez mane (!) uključuje nekakvu pripremu istoga prinosа. Različite žrtve (paljenice, prinosnice, pričesnice, okajnice) imaju načine pripreme i prinosа, a u sve je duboko utkan moralni, ili duhovni osjećaj čistoće srca i ispravnosti pojedinca ili zajednice koji prinosе. U kršćanstvu je razvoj obrednoga dinamizma prinosа žrtvenih prinosа na vrlo bliskoj liniji sa židovstvom. Naravno Isus je simbolički i doslovno novo i trajno Pashalno janje, za spas svih ljudi od ropstva, ne egipatskoga, već *od grijehа i jarma smrti*.

Cjelovitost darova

Starozavjetni propisi govore i o najboljem brašnu, najboljem kruhu itd. Tu su radi i o ekonomskom uzdržavanju svećenika koji za zajednicu Izraelaca prinosе žrtvu. Kršćanstvo, od starine ima nešto drugačiji pristup. Budući da cijela zajednica prinosi žrtvu, za prinos darova bitniji je stav pojedinca, kojega smo već opisali kao ćudoredni. Dakle odnosi među onima koji prinosе, jer oni čine Bogu ugodnu žrtvu. Spomenuti primjeri iz Novoga zavjeta, pogotovo 1Kor, idu u tome smjeru. U postapostolsko doba, također i *Didahe, Nauk dva-naest apostola* izriče jasne smjernice kod prinosа žrtve, odnosno što je potrebno da bi žrtva bila čista. U četrnaestoj glavi u kojoj je riječ o kršćanskom okupljanju na Dan Gospodnji, doslovno svaki redak napominje što je nužno za čistoću žrtve:

U dan Gospodnji sabirite se zajedno te lomite kruh i vršite euharistiju, ispovijedajući prijestupe, *da vaša žrtva bude čista*.

A nijedan koji ima neki spor sa svojim drugom, neka se ne pojavi na vašem sastanku dok se nisu pomirili, *da se ne okalja vaša žrtva.*

Jer to je žrtva o kojoj reče Gospodin: Na svakom mjestu i u svako vrijeme *neka mi se prinosi žrtva čista*, jer ja sam veliki kralj, govori Gospodin, i čudesno je moje ime među narodima.

Kako je razvidno, čistoća i neokaljanost žrtve ne ovise o eventualnom fizičkom i(li) materijalnom stanju prinosa, već o duhu onih koji prinose. Već možemo analogijom razviti i jednostavni zaključak, najmiliji prinos Gospodinu su oni koji slave čista srca. To postaje jedna od temeljnih postavki oko koje će se kasnije razvijati ne samo teologija žrtve u kršćanstvu već i njen obredni slijed i simbolizam.

Prinošenje

Sam obredni čin prinosa darova u prvim stoljećima kršćanstva ostao je naizgled manje naglašen, pretpostavljamo upravo radi naglaska na čistoći žrtve, tj. prikladnosti onih koji prinose. S vremenom i taj čin počinje dobivati elemente kojima se iskazuje i smisao samoga čina prinošenja. Prinos i s njime povezani prikaz darova vrlo je star i u osnovi jednostavan. Već kod Justina imamo opise prinosa darova: *A poslije molitava, kako već rekosmo, donese se kruh, vino i voda, a predstojnik upravi Bogu molitve i zahvale iz dna duše* (Justin, *Prva apologija* 65,3). Prinošenje je darova jednostavno, bez velikoga obrednoga slijeda, jer naglasak je na onome što će kasnije ti darovi postati. Hipolit u svojoj *Traditio apostolica* u opisu ređenja biskupa još uvijek svjedoči da je obred jednostavan, ali naglašava da đakoni donose darove. Dakle prinos darova već ima obredne okvire: to znači da se tome dijelu euharistije pridaje sve veća važnost. Rečena važnost ne može nego izvirati iz izravnoga odnosa koju prinošeni darovi imaju sa euharistijskom žrtvom, jer postaju žrtva, i pričesću – od njih se blaguje Euharistija. Već početkom četvrtoga stoljeća imamo zato i prve pravne norme sa sinode u Elviri (303. godine) koje uređuju obred prinosa. Pravno uređivanje neizravno nam svjedoči da je vjerojatno bilo nejasnoća, možda čak i devijacija u ovome obrednom slijedu, pa ga je bilo potrebno regulirati.

Daljnji razvoj prinosa darova kroz 4. i 5. stoljeće uključivao je predstavljanje onoga tko prinosi. To pokazuje da je sami obred već prožet dubokim simbolizmom. Odnosno da se teološka os, uske povezanosti prinosa (offertorium) i pričesti (communio) još naglašuje i razvija u obrednom izričaju. Onaj tko prinosi zasnjeđeno je prikladan za prinošenje darova, samim time i za euharistijsko slavlje. Na toj liniji zanimljivo je i Ambrozijevo svjedočanstvo iz Milana: izgleda da u njegovo doba u Milanu novokršteni nisu mogli prinositi darove prvih sedam dana od krštenja, jer još nisu dovoljno poučeni značenju prinosa.

Koliko je poznato prvi obredni propis u smislu onoga što bismo danas zvali rubrikama, jest iz *Ordines romani*, a datira iz otprilike 7. stoljeća. Predviđeno je, ne da vjernici donose darove, već da slavitelj

Starozavjetni propisi govore i o najboljem brašnu, najboljem kruhu itd. Tu su radi i o ekonomskom uzdržavanju svećenika koji za zajednicu Izraelaca prinose žrtvu. Kršćanstvo, od starine ima nešto drugačiji pristup. Budući da cijela zajednica prinosi žrtvu, za prinos darova bitniji je stav pojedinca, kojega smo već opisali kao čudoredni. Dakle odnosi među onima koji prinose, jer oni čine Bogu ugodnu žrtvu. [...] Kako je razvidno, čistoća i neokaljanost žrtve ne ovise o eventualnom fizičkom i(li) materijalnom stanju prinosa, već o duhu onih koji prinose. Već možemo analogijom razviti i jednostavni zaključak, najmiliji prinos Gospodinu su oni koji slave čista srca. To postaje jedna od temeljnih postavki oko koje će se kasnije razvijati ne samo teologija žrtve u kršćanstvu već i njen obredni slijed i simbolizam.

Opća uredba Rimskoga misala u br. 73 – 77 govori o prinosu darova. Unutar osnovnoga ključa za čitanje same Opće uredbе, koji kaže da je Euharistija žrtva, odnosno ima žrtvenu narav (OURM 2), potrebno je gledati i obred prinosa darova danas. Ono što općenito vrijedi za sve žrtvene prinose u antropološkom okviru, vrijedi i ovdje. Naravno uobličeno u kršćanskoj tradiciji, koju Uredba implicitno uzima u obzir.

s poslužnicima dolazi među narod i skuplja darove, u koje je očito uključena i milostinja. Isti izvor nam daje podatke prema kojima se također u isto vrijeme prinos darova prati i pjesma, preciznije rezponzorij, otpjev. Naime prvih stoljeća obred prinošenja darova odvijao se izgleda u tišini, ali pomalo se obredu pridavao neki tekst, obično svetopisamski koji bi još približio i objasnio vjernicima svrhu prinosa. Nadalje je sasvim razumljivo, da se od recitiranja postupno prešlo na svečanije naviještanje teksta, odnosno na pjevanje antifona i rezponzorija, koji će postati prinosna pjesma, *offertoriale*, kako ga poznajemo i danas. Od jednostavnoga prinosa kruha, vina i vode, postupno su se prinosu darova 'pridruživali' i ostali darovi, obično plodovi zemlje, ali i sakupljanje milostinje, koja će u drugom tisućljeću postati naglašenija; ponekad toliko da će zasjeniti i sam obred prinosa darova. Iz pastoralne perspektive izgleda da su odjeci toga prisutni i danas u liturgijskim slavljinama mnogih župnih zajednica. Obred prinosa darova tako je uobličen u sam prinos koji prati prikazna pjesma dok vjernici prinosе darove. Kako god, tijekom drugoga tisućljeća primjetna je, kako je naziva M. Righetti, *dekadencija* obredne prakse prinosa darova. Zamijenjena je darovima u novcu. A svakako joj nije pridonijela ni stvarnost umnažanja tzv. privatnih misa, u kojima bi osim slavitelja sudjelovao još samo jedan poslužitelj. To se potom lako precrtavalo i na svečanija euharistijska slavlja. U njima bi ostala prikazna pjesma, *offertoriale*, a u Rimu se negdje od 12. stoljeća u svečanim slavljinama počinju i kaditi prinešeni darovi. Time je (u rimskoj liturgiji) barem naizvan upotpunjen obredni slijed unutar kojega je nakon prestanka prakse prinosa darova ostao 'prazan hod'. Kađenje darova ostalo je u svečanijim slavljinama dio liturgijskoga obrasca sve do danas te sigurno pomaže još jasnijem pokazivanju dostojanstva slavlja i darova koji se prinosе.

Aktualne smjernice

Opća uredba Rimskoga misala u br. 73 – 77 govori o prinosu darova. Unutar osnovnoga ključa za čitanje same Opće uredbе, koji kaže da je Euharistija žrtva, odnosno ima žrtvenu narav (OURM 2), potrebno je gledati i obred prinosa darova danas. Ono što općenito vrijedi za sve žrtvene prinose u antropološkom okviru, vrijedi i ovdje. Naravno uobličeno u kršćanskoj tradiciji, koju Uredba implicitno uzima u obzir.

Kako kaže *OURM* br. 73. *na oltar se donose darovi*. Naizgled jednostavna rečenica bez neke potrebe razjašnjenja. Ipak, zbog naviknutosti olako se može prijeći preko izričaja *donose se*, u izvorniku *afferuntur*. Donositi uključuje gibanje, promjenu položaja s jednoga mjesta na drugo, odnosno lat. *fero*. Jasno je da to gibanje uključuje svečaniji oblik, i stoga *Uredba* u sljedećem broju (*OURM* br. 74) koristi pojam *procesija*: *Procesiju u kojoj se donose darovi prati prikazna pjesma*. Sama riječ *offertorium*, a potom i izvedenica za prinose *oblata*, u biti govore da se darovi donose, odnosno hrvatski prinosе: korijen

riječi jest *fero, tuli, latum* (!), u hrvatskom *pri-nositi*. Procesija donosi darove, ili u procesiji se donose darovi na oltar. Dakle darovi bi, kako stoji u nazivu, trebaju biti *nošeni, pri-nošeni!* To je istodobno manifestacija svečanosti, a potom i dostojanstva darova koji će postati tijelo i krv Kristova, žrtva za spas svijeta. Ostalim uputama (npr. u br. 75 o kađenju i smislu kađenja) želi se izraziti dostojanstvo darova koji se prinose. Nastavak i aktualizacija karitativne tradicije Naroda Božjega jest i napomena da se *primaju također i drugi darovi što ih vjernici donesu ili skupe za potrebe siromaha, te se stave na prikladno mjesto, ali ne na euharistijski stol*. Dakle i kršćanski je *caritas* neodvojiv od euharistije, njome se hrani i jača, kao uostalom i sav kršćanski život. U našem pastoralnom kontekstu sakupljanje spomenutih *drugih darova* praktično je zamijenio jednostavniji oblik – sakupljanje milostinje u novcu. Doduše nije rijetkost da se pri različitim euharistijskim slavljinama, napose s djecom i mladima, zbilja unutar prinosa donose i neki *drugi darovi*. To doduše može izaći iz okvira obredne dinamike, te izgubiti doticaj sa samim slavljem, radi ponekad upitne svrhe tih darova, ali to je već druga tema.

Umjesto zaključka

Prinos darova ne može imati 'zaključak' u esencijalnom smislu da je obred gotov, jer mu je svrha uvesti one koji slave u najuzvišenije otajstvo euharistije. U spomenutom dijelu *OURM* (br. 73 – 77) osim pojmova darovi, kruh i vino, najčešći pojam je *oltar*: sve je usmjereno Kristovoj žrtvi na oltaru. S, nazovimo je tako, fenomenološke strane obred prinosa darova završava *Molitvom nad prinosisima, Super oblata*, kojom se *zaključuje priprava darova i priprema se euharistijska molitva*. (*OURM* 77). Priprava darova, iako već spada u euharistijsku službu unutar slavlja, zgodan je uvod, spoj, prijelaz, ka slavlju najuzvišenijega kršćanskog otajstva. Potpunijem sudjelovanju i shvaćanju vrijednosti Kristove žrtve. Sve zajedno među ostalim ima svrhu pripravljanja i srca i duh vjernika za tu proslavu, da već ovdje budu onakva kako zazivamo u uvodnom dijalogu *Predslavlja: Gore srca! Imamo kod Gospodina!*

Kako kaže OURM br. 73. na oltar se donose darovi. Naizgled jednostavna rečenica bez neke potrebe razjašnjenja. Ipak, zbog naviknutosti olako se može prijeći preko izričaja donose se, u izvorniku afferuntur. Donositi uključuje gibanje, promjenu položaja s jednoga mjesta na drugo, odnosno lat. fero. Jasno je da to gibanje uključuje svečaniji oblik, i stoga Uredba u sljedećem broju (OURM br. 74) koristi pojam procesija: Procesiju u kojoj se donose darovi prati prikazna pjesma. Sama riječ offertorium, a potom i izvedenica za prinose oblata, u biti govore da se darovi donose, odnosno hrvatski prinose: korijen riječi jest fero, tuli, latum (!), u hrvatskom pri-nositi. Procesija donosi darove, ili u procesiji se donose darovi na oltar. Dakle darovi bi, kako stoji u nazivu, trebaju biti nošeni, pri-nošeni! To je istodobno manifestacija svečanosti, a potom i dostojanstva darova koji će postati tijelo i krv Kristova, žrtva za spas svijeta.

Prinos darova

»...da moja i vaša žrtva bude ugodna Bogu Ocu svemogućemu.«

MARIO KOPJAR

[...] prinos kruha, vina, milodara k oltaru, simbol je prinošenja sebe od strane sudionika. Narod Božji mora se u svakom trenutku potpuno prepustiti Ocu u potpunoj poslušnosti i povjerenju, i tako se sjediniti s jednom Kristovom otkupiteljskom žrtvom.

Od službe riječi kod stola Riječi do euharistijske službe kod stola Tijela Gospodnjega, udaljava nas samo nekoliko koraka, no put našega kretanja i prinos darova koje donosimo k oltaru postaje prostorniji, budući da prinos, bio on kratkog hoda ako se donosi od stolića za darove koji stoji u svetištu, ili pak dužeg, od ulaza u crkvu do oltara, znak je aktivnog sudjelovanja okupljenih vjernika na euharistiji (*Opća uredba Rimskog misala (OURM)* u broju 3 traži da se slavljenje mise ili Gospodnje večere tako uredi »te ono navede vjernike da sudjeluju svjesno, djelatno i potpuno, tj. s tijelom i s duhom«). Naime, prinos kruha, vina, milodara k oltaru, simbol je prinošenja sebe od strane sudionika. Narod Božji mora se u svakom trenutku potpuno prepustiti Ocu u potpunoj poslušnosti i povjerenju, i tako se sjediniti s jednom Kristovom otkupiteljskom žrtvom (Augé, M., *Liturgia*, Milano, 2003.).

Današnje molitve za pripremu darova točno izražavaju ove ideje naglašujući dva elementa stvaranja, rad i sam ljudski život: *Blagoslovljen si, Gospodine, Bože svega svijeta: od tvoje darežljivosti primismo kruh što ti ga prinosimo; ovaj plod zemlje i rada ruku čovječjih postat će nam kruhom života, ... vino... plod trsa i rada ruku čovječjih postat će nam piće duhovno.* U molitvi je obuhvaćen cijeli put, prošlost, sadašnjost i budućnost ovih gozbenih jela; nadasve, hvaljen je Bog jer sve dolazi od njegove dobrote i sve vodi našem spasenju. Nekada su vjernici u euharistiji prinosili razne darove u naravi kao izraz sebedarja Bogu i bližnjima. Od tih su se prinosi kruh i vino izdvajali za slavlje, dok je ostatak korišten u dobrotvorne svrhe. S napretkom monetarne ekonomije, ovaj se čin razvio u skupljanje milodara koje je i danas uobičajeno (Lurz, F., *Erhebet die Herzen*, Kevelaer, 2005.).

Iako danas vjernici više ne darivaju od svojega kruh i vino određeno za bogoslužje, kao što je to nekada bio običaj, ta gesta ipak zadržava svoju izražajnu snagu. Donošenje od strane vjernika ili prikupljanje novca, ili drugih darova, za siromahe ili za Crkvu, ima svoje snažno duhovno značenje i naglašenu notu ljubavi (Augé, M., *Liturgia*, Milano, 2003.).

Tako »Vjernici... prikazuju neokaljanu žrtvu, ne samo preko ruku svećenikovih, nego i zajedno s njim prinosu žrtvu te uče prikazivati i sami sebe.« (*AAS* 59 (1967)). U pastoralnim praksama »pjevanih misa« prinos darova praćen je (a ne oblikovan) melodijom prinosne pjesme, pri čemu je važno puno sudjelovanje vjernika u pjevanju

Od stolića s darovima na oltar se donosi Rimski misal sa stalkom, korporal, kalež, purifikatorij i pala

(*Živo vrelo* 11/2017), no dobro je i držanje trenutaka tišine u prinosu darova. »Tišina nije puko čekanje dok se nešto izvana ne učini, već nutarnji proces koji odgovara vanjskom zbivanju – pripremanje nas samih za dar. Zajednička šutnja time je i zajednička molitva i zajedničko djelovanje. Tišina je kretanje s mjesta naše svakodnevice prema Gospodinu, ulazak u istodobnost s njime. Bogu koji govori, odgovaramo pjevanjem i molitvom, ali veća tajna – koja nadilazi sve riječi – poziva nas na šutnju.« (Benedikt XVI., *Duh liturgije*, Split, 2015.).

Prije samih koraka u prinosu darova, zaustavimo se s nekoliko riječi o darovima koji se prinose.

Kruh za euharistijsko slavlje

Iako danas vjernici više ne darivaju od svojega kruh i vino određeno za bogoslužje, kao što je to nekada bio običaj, ta gesta ipak zadržava svoju izražajnu snagu. Donošenje od strane vjernika ili prikupljanje novca, ili drugih darova, za siromahe ili za Crkvu, ima svoje snažno duhovno značenje i naglašenu notu ljubavi.

Današnje odredbe zahtijevaju da se za euharistiju koristi beskvasni pšenični kruh koji, međutim, kao tvar euharistijskog slavlja doista izgleda kao hrana (*OURM* 283). Međutim, ako se velik dio pričesti redovito obavlja s pretposvećenim hostijama iz svetojhraništa, zanemaruje se želja misala da vjernici prime Tijelo Gospodnje od hostija posvećenih u istoj misi kako bi došlo do izražaja da je pričest »udi-oništvo u žrtvi koja se upravo slavi.« (*OURM* 56, h). Iz tog razloga trebalo bi izbjegavati posvećivati previše hostija i čuvati ih u svetojhraništu. Potrebno je voditi računa o broju vjernika na pričesti te paziti da se ne posveti premali broj hostija, što dovodi do nezgodne situacije, ako se male hostije moraju lomiti, ili pak ponestanu. Pri

Iako danas vjernici više ne darivaju od svojega kruh i vino određeno za bogoslužje, kao što je to nekada bio običaj, ta gesta ipak zadržava svoju izražajnu snagu. Donošenje od strane vjernika ili prikupljanje novca, ili drugih darova, za siromahe ili za Crkvu, ima svoje snažno duhovno značenje i naglašenu notu ljubavi.

Zbog relativno jakog vina koje se nije moglo piti nerazrijeđeno, prije euharistijske molitve dodavala se je voda, iako takvo miješanje (razrjeđivanje) vina vodom ne pripada Posljednjoj večeri. Židovske gozbe poznavale su razrjeđivanje vina te je ova primjena rano potvrđena i za kršćansko slavlje euharistije. Teološki, pomiješanost se tumači i opravdava dvjema Kristovim naravima i biblijskim izvještajem o protoku krvi i vode iz boka Raspetoga. Danas misal ostavlja boju vina neobveznom, ali inzistira na tome da vino mora biti napravljeno prirodno i čisto od roda trsova (Lk 22,18), bez primjesa drugih sastojaka; osim toga, ne smije se ukiseliti (OURM 322).

tom treba se voditi briga da se ne prepune ciboriji, jer je nezgodno kod pričešćivanja ako bi slučajnim pokretom (trzajem), izazvanim od okoline, mogle ispasti hostije iz ciborija u koji se ne bi smjelo stavljati više od 150 hostija. Ukoliko se primijeti da su hostije suhe i da ima mrvica, prije pripreme za prinos darova potrebno je protresti hostije preko sita kako bi ispale mrvice s hostija.

Vino za euharistijsko slavlje

Dugo se vremena, prema starom običaju, samo crno vino, zbog svoje boje, činilo prikladnijim za simbol Kristove krvi. Iz poštovanja prema krvi Kristovoj i zbog crvenih mrlja koje bi ostajale na purifikatorijima (kaležnjak ili platneni rupčić za otiranje kaleža), od kraja srednjeg vijeka u misama na Zapadu koristilo se bijelo vino.

Zbog relativno jakog vina koje se nije moglo piti nerazrijeđeno, prije euharistijske molitve dodavala se je voda, iako takvo miješanje (razrjeđivanje) vina vodom ne pripada Posljednjoj večeri. Židovske gozbe poznavale su razrjeđivanje vina te je ova primjena rano potvrđena i za kršćansko slavlje euharistije. Teološki, pomiješanost se tumači i opravdava dvjema Kristovim naravima i biblijskim izvještajem o protoku krvi i vode iz boka Raspetoga (usp. *Iv* 19,34). Danas misal ostavlja boju vina neobveznom, ali inzistira na tome da vino mora biti napravljeno prirodno i čisto od roda trsova (*Lk* 22,18), bez primjesa drugih sastojaka; osim toga, ne smije se ukiseliti (*OURM* 322). Pijenje iz jedne čaše pripada kršćanskom slavlju Euharistije te nije poznato u tradiciji židovskih gozbi

Pijenje iz jedne čaše paralelno je dijeljenju i konzumiranju jednog kruha kao znak zajedništva između nas i Krista. Stoga se preporuča da se u euharistijskim slavljinama s većim brojem svećenika suslavitelja pripremi jedan veliki kalež umjesto više manjih, jer se tako izražava jedinstvo žrtvenog dara i zajedništvo suslavitelja.

Zajedništvo kruha i vina

Isusov odabir kruha i vina nije bio slučajna, već je dio biblijske povijesti i kulture u kojoj su oni prisutni kao uobičajena hrana na svakoj gozbi, pa i u njegovu vlastitom životu (čudo u Kani, umnažanje kruhova...). Kruh i vino stoga prizivaju dugu ljudsku povijest i otvaraju se novoj povijesti u kojoj nam se Gospodin daje kao hrana i piće kroz ove dvije materije koje predstavljaju njegovo tijelo i njegovu krv: njegovo tijelo koje se za nas predalo i njegovu prolivenu krv, njegovu žrtvu i smrt. Kruh i vino označavaju elemente žrtve, a ujedno i gozbe, podsjećaju na žrtveno i gozbeno značenje. Postaju sredstvo komunikacije s njim, sudjelovanja u njegovoj žrtvenoj ponudi prinesenoj na gozbi: jelo i piće.

To su dva izražajna znaka, dva načina komunikacije s Gospodinom. Kruh postaje Tijelo, a vino Krv. Krv nas poziva na savezništvo, a kalež na zajedničku sudbinu. U tome vidimo otajstvo Krista i Crkve pozvane za stol. Prema nauku Drugog vatikanskog koncila (*GS* 38)

kruh i vino, koje je postalo Tijelo i Krv Kristova, prvi su plodovi novoga stvaranja u kojem će se sve preobraziti u Kristu. »...Plodovi prirode što ih je čovjek uzgojio pretvaraju (se) u njegovo slavno Tijelo i Krv: u večeri bratskog zajedništva i u predokusu nebeske gozbe.« (Falsini, R.: *Gesti e parole della Messa*, Milano, 2005.).

Zajedništvo kruha i vina ukazuje na cjelovitost Kristova života (tijela i krvi) konzumiranog i prinesenog za ljubav. Kršćanska tradicija pred nas stavlja otajstva jedinstva koja simboliziraju kruh sastavljen od mnogo zrna pšenice i vino iscijeđeno iz mnogo grozdova u euharistijskoj sintezi. Svaki komad kruha (kao i svaki gutljaj vina) nije samo plod zemlje i prirode, već i ljudskog rada i proizvodnje, koji od rada na poljima do kruha već postavljenog na stolu pretpostavljaju suradnju mnogih posrednika.

Kruh, kao osnovna namirnica, i vino, izraz radosti blagdana, znakovi su odanosti zajednice Bogu.

Ovaj događaj opisan je starim izrazom *sacrum commercium* (tajanstvena razmjena), kako ga nalazimo, na primjer, u molitvi dvadesete nedjelje kroz godinu. »Primi, Gospodine, ove prinose kojima se ostvaruje tajanstvena razmjena naših i tvojih darova. Mi tebi donosimo što si nam dao, a ti nam u svom daru podaj sama sebe. Po Kristu.«

Inzistirajući na kruhu od pšeničnog brašna i vinu od grožđa, Misal vrednuje poveznicu sa starožidovskim oblikom slavlja kao temeljem naših euharistijskih slavlja, u kojem se slavila i Večera Gospodnja, tako visoko da odstupanja od njega nisu dopuštena. To vrijedi i za one krajeve u kojima se kruh obično radi od drugih sastojaka (npr. riža) ili u kojima se vino ne radi od grožđa. Prema tome, obje se namirnice moraju pripremati ili uvoziti za euharistijsko slavlje.

Sakupljanje milodara za potrebe Crkve i siromaha

U VII. st. s uvođenjem beskvasnog kruha i prinošenjem darova za euharistiju, ne više od vjernika, nego od klerika i poslužitelja, spontano je nastala praksa skupljanja darova i doprinosa u novcu. Vjernici tim načinom sudjelovanja na misi ne nose darove u procesiji do oltara, nego je svećenik zajedno sa svojim poslužiteljima dolazio među njih i skupljao darove uz pomoć kojih je mogao pribaviti ono što mu je bilo potrebno za misu i pomoć potrebitima. Ovaj način sudjelovanja vjernika na svetoj misi, tj. materijalni (novčani) doprinos, iskazan ljubavlju, možemo promatrati kao izražaj njihove duhovne žrtve.

Takav način (do)prinosa, tj. sakupljanja milodara (novčanih priloga, darova) i danas pokazuje bratsku solidarnost i zauzetost jednih prema drugima, posebno u liturgijskim slavljinama u kojima je naglašena nakana sakupljanja darova za ljude koji su pogođeni teškim životnim situacijama, nedaćama, siromaštvom, katastrofama...

Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata u uputama *Redemptionis sacramentum* (Sakrament otkupljenja) ističe da: »Darovi koje vjernici u svetoj misi običavaju prinijeti za euharistijsku

Zajedništvo kruha i vina ukazuje na cjelovitost Kristova života (tijela i krvi) konzumiranog i prinesenog za ljubav. Kršćanska tradicija pred nas stavlja otajstva jedinstva koja simboliziraju kruh sastavljen od mnogo zrna pšenice i vino iscijeđeno iz mnogo grozdova u euharistijskoj sintezi. Svaki komad kruha (kao i svaki gutljaj vina) nije samo plod zemlje i prirode, već i ljudskog rada i proizvodnje, koji od rada na poljima do kruha već postavljenog na stolu pretpostavljaju suradnju mnogih posrednika.

Ako postoje poslužitelji kod oltara, darovi kruha i vina te kalež ne stoje od početka mise na krajnjoj strani oltara, nego na stoliću koji ima upravo tu funkciju. Hvalevrijedno je organizirati procesiju iz lađe crkve. Od stolića s darovima na oltar se donosi Rimski misal sa stalkom (nenametljiv, kako ne bi oblikom nalikovao »ambonu na oltaru«), korporal (tjelesnik), kalež, purifikatorij (platneni rupčić za otiranje kaleža) i pala (pokrivalo za kalež); (OURM 73).

liturgiju nisu nužno ograničeni na kruh i vino za euharistijsko slavlje, nego se također mogu uključiti i drugi darovi, koje vjernici pružaju u vidu novca i drugih stvari korisnih za djela ljubavi prema siromašnima. Izvanjski darovi moraju uvijek biti izraz onih istinskih darova: raskajano srce, ljubav prema Bogu i bližnjemu... Ipak, kako bi se sačuvalo dostojanstvo svete liturgije, pristoji se da izvanjski darovi budu pruženi na odgovarajući način. Radi znakovitosti, neka se ti darovi, osim novca te katkad prigodnih malih darova, radije donose izvan misnog slavlja« (RS 70).

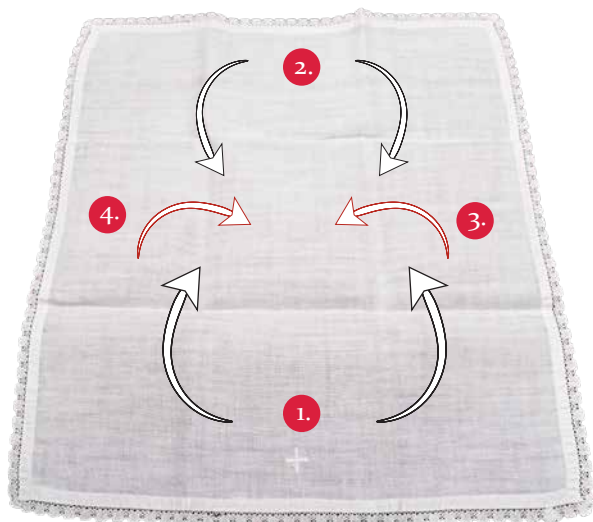
Prinos darova

Prinos darova su naši sljedeći koraci koje ćemo učiniti. Iako možda tjelesno u svojim rukama ne prinosimo darove u procesijskom hođu do oltara, u sebi uvijek živimo svježije osjećaje onih koji s ljubavlju, radošću i iskrenim poštovanjem prinosе darove k tom istom oltaru, u ruke biskupa ili svećenika, koji će ih nakon izrečenih molitava položiti na oltar.

U apostolskom pismu *Dominicae Cenaе*, papa Ivan Pavao II. ističe: »Vrlo je važno da se to prvo značenje Euharistije, u strogom smislu, očituje i osjećajima, i činima sudionika. Za to je potrebna darovna procesija koju je uspostavila najnovija liturgijska obnova, a po drevnoj predaji prati je psalam ili himan. Potrebno je određeno vrijeme da svi mi sebi posvjestimo ovaj čin što ga slavitelj izražava svojim riječima« (*Dominicae Cenaе*, 9).

Stoga krenimo k stoliću na kojem je sve pripremljeno za misno slavlje. Iskustvo oltarnog prostora nam govori kako uz liturgijska žarišta postoje i određena mjesta i predmeti koji nam pomažu i koriste u liturgijskim događanjima. Takvo mjesto u crkvi ima i stolić za darove koji se prinosе u misnom slavlju. Ako postoje poslužitelji kod oltara, darovi kruha i vina te kalež ne stoje od početka mise na krajnjoj strani oltara, nego na stoliću koji ima upravo tu funkciju. Hvalevrijedno je organizirati procesiju iz lađe crkve. Od stolića s darovima na oltar se donosi Rimski misal sa stalkom (nenametljiv, kako ne bi oblikom nalikovao »ambonu na oltaru«), korporal (tjelesnik), kalež, purifikatorij (platneni rupčić za otiranje kaleža) i pala (pokrivalo za kalež); (OURM 73). Najbolje bi bilo pripremiti kalež na stoliću, ako postoji mogućnost da to prije učini drugi svećenik ili đakon. U tom slučaju kalež se ne donosi odmah, nego nakon prinosa kruha (plitica s kruhom). Budući da se žrtveni darovi prinosе uvijek na sredini oltara, na početku samog prinosa najprije se prema sredini stavlja korporal.

Korporal nije tek obični komad platna, uredno izglačanih podijeljenih dijelova, koji se redosljedno otvaraju prilikom stavljanja na oltar te zatvaraju po završetku pričestivanja. Prema njemu se treba odnositi s dubokim osjećajima poštovanja, budući da na njemu stoje Tijelo i Krv Gospodina našega Isusa Krista, te mogu ostati na njemu mrvice i kapljice posvećenih Prilika, pa ga se stoga mora s pažnjom

Korporal nije tek obični komad platna, uredno izglačanih podijeljenih dijelova, koji se redosljedno otvaraju prilikom stavljanja na oltar te zatvaraju po završetku pričešćivanja. Prema njemu se treba odnositi s dubokim osjećajima poštovanja, budući da na njemu stoje Tijelo i Krv Gospodina našega Isusa Krista, te mogu ostati na njemu mrvice i kapljice posvećenih Prilika, pa ga se stoga mora s pažnjom otvarati i zatvarati. Zato je važno da on bude pravilno izglačan i složen, a ovo je način na koji se to mora učiniti: prvu prednju trećinu presavijamo prema sredini, zatim gornju trećinu također prema sredini, potom desnu trećinu prema sredini i naposljetku lijevom trećinom prema sredini zatvaramo korporal. Obrnutim redosljedom otvaramo korporal.

otvarati i zatvarati. Zato je važno da on bude pravilno izglačan i složen, a ovo je način na koji se to mora učiniti: prvu prednju trećinu presavijamo prema sredini, zatim gornju trećinu također prema sredini, potom desnu trećinu prema sredini i naposljetku lijevom trećinom prema sredini zatvaramo korporal. Obrnutim redosljedom otvaramo korporal. Veličina otvorenog korporala mora biti tolika da njega stanu svi darovi. Za više ciborija i kaleža, koji ne stanu na jedan korporal, potrebno je staviti drugi korporal ili više njih. Za euharistijska slavlja s velikim brojem vjernika mogu se pripremiti ciboriji s hostijama, odvojeni od kaleža.

Na korporal se ne stavljaju Rimski misal, mikrofon, naočale niti bilo koji predmet. Dok je ovako pripremljen oltar, dalje nastavljamo korake u procesiji, u kojoj se donose darovi, praćenoj prinosnom pjesmom »...koja traje barem dok se darovi ne stave na oltar. Za to pjevanje vrijede isti propisi kao za ulaznu pjesmu. Pjesma može pratiti obred prinosa, pa i onda kad nema procesije s darovima.« (OURM 74).

Skupljanje milodara

Dok traje prinos darova kruha i vina, simbola ljudskoga života i rada, u lađi crkve se skupljaju milodari, čije bi skupljanje trebalo završiti do euharistijske molitve. Zato bi trebalo biti više sakupljača, a ako je to nemoguće, onda je bolje početi sa skupljanjem na početku Molitve vjernika. Rijetki su slučajevi da se milostinja skuplja na sprovodnim misama i na misama s vjenčanjem, budući da većina župnih zajednica vodi računa o prikladnosti i okolnostima u kojima bi »bilo zgodno ili nezgodno skupljati darove«. No, misa je uvijek misa i milodare bi i na ovakvim misama trebalo skupljati, jer ne dajemo važnost pokornicima, ožalošćenima na sprovodnim misama ili pak mladencima

Ciboriji s hostijama pripremljen na posebnoj stoliću, odvojeni od kaleža, za euharistijska slavlja s velikim brojem vjernika

Darovi koji se nose k oltaru uz vino i vodu, trebali bi biti za siromahe i za potrebe crkve, a ne 'atraktivni' dodatak koji potiskuje nakanu Crkve i liturgijsku svijest o zajedništvu kruha i vina.

i svatovima na misama s vjenčanjem, nego Isusovoj žrtvi i našem aktivnom sudjelovanju. Skupljeni milodari ne odnose se u sakristiju, niti se stavljaju pred oltar nego se ostavljaju kod stolića za darove. U vrijeme skupljanja milodara, biskup (s mitrom na glavi) ili svećenik primaju darove iz ruku vjernika u svoje ruke. Oni osobno primaju darove i s obje ruke polože na oltar. »Prinose vjernika prima svećenik, a pomaže mu akolit ili drugi služitelj. Kruh i vino za euharistiju donesu se slavitelju koji ih položi na oltar, a drugi se darovi odlože na drugo prikladno mjesto«. (OURM 140).

Beznačajni darovi ispred vina i vode koji se prinose k stolu Gospodnjem

Na ovome mjestu nužno je istaknuti čestu pogrešku koja se ponavlja na našim euharistijskim slavljinama u prinosu darova. Događa se da se u darovima k oltaru nose razni predmeti kojima se »tumače« vino i voda, čime zapravo zasjenjujemo važnost kruha i vina. Štoviše, još ih i pratimo tekstom i molitvom vezanom uz predmete, što nije u skladu s misnim pravilima, budući da se Molitve vjernika čitaju prethodno u Liturgiji riječi. Ti darovi su obično oni predmeti koji se već koriste u slavlju svete mise, ili su to pak darovi koji su posebno zanimljivi određenoj grupi prisutnih vjernika, koji su angažirani u procesiji u kojoj se ti darovi nose k oltaru, kao npr. cvijeće, lopta, igračke, torbe, knjige, umjetnička djela i slično, s kojima se stvara određena inspirativna podloga, premda su svi ovi doneseni darovi, kao *plodovi zemlje i rada ruku čovječjih* predstavljeni u kruhu, vinu i u milodaru (novcu), koji predstavlja vrijednost ljudskog dara. Na taj način, s ovim stvarima koje se donose kao darovi, obezvrijeđuju se darovi kruha i vina, koji se u darovnoj procesiji nose zadnji, pa su u odnosu na ostale darove nešto što je već poznato, svakidašnje i manje zanimljivo. Darovi koji

se nose k oltaru uz vino i vodu, trebali bi biti za siromahe i za potrebe crkve, a ne 'atraktivni' dodatak koji potiskuje nakanu Crkve i liturgijsku svijest o zajedništvu kruha i vina.

Priprava darova

Ono što se također može primijetiti je da ministranti 'prinose' kalež i ciborij na oltar '(i to već za vrijeme Molitava vjernika, kako bi se očito dobilo na vremenu, a zbog čega?). Ministranti ne smiju donositi ciborije s hostijama i stavljati ih na korporal u sredini oltara, dok svećenik sjedi na svom predsjedateljskom mjestu. Nitko, dakle ne smije darove položiti na oltar osim predsjedatelja, jer ono što je položeno, već je na neki način prinneseno. Nakon što su darovi doneseni, đakon pruža predsjedatelju slavlja pliticu s kruhom koji će biti posvećen, a potom, na strani oltara, ulije vina i malo vode u kalež govoreći tišim glasom: *Otajstvo ove vode i vina učinilo nas dionicima božanstva Isusa Krista, koji se udostojao uzeti dijela u našem čovječstvu, te ga pruži predsjedatelju (OURM 178)*. Vrčići za vino i vodu moraju biti kvalitetni, laganiji (ne od debelog stakla), s ručkama kojima se lako primaju u ruke i vratom za bolje izlivanje te poklopcem kako bi vino i voda bili zaštićeni. Vino u vrčiću po boji mora biti lako prepoznatljivo, kako se ne bi zamijenilo s vodom. Vrčići uvijek moraju biti puni, jer od *Božje darežljivosti ne primismo malo vina za prinos*, a i neprimjereno je cijediti vino u kalež do zadnje kapljice (jer ga nema dovoljno), niti je pak potrebno ulijevati vodu kapaljkom ili mini zaimačom, kako bismo 'točno odredili' naše siromašno čovječanstvo pred božanstvom. Kod posluživanja je važno, ako su npr. dva poslužitelja, da jedan poslužitelj dodaje vrčice s vinom i vodom, s ručkicama okrenutim od sebe na lijevu stranu, kako bi ih svećenik lakše primio na svojoj desnoj strani u desnu ruku. Drugi poslužitelj će potom, ako nema kađenja darova, pripremiti pladanj, vrč vode i ubrus za pranje ruku, koji moraju biti također prikladni (estetski i funkcionalno) za ovaj čin, kako se ne bi kod pranja ruku, polijevao pod umjesto oprale ruke. Ruke se ne peru na sredini oltara, nego se treba odmaknuti sa strane oltara, a potom ih treba čuvati potpuno čistima, jer te iste ruke postaju Kristove ruke.

Kađenje prinosa

Oltar također mora ostati čist. Na njemu ne smije ništa stajati osim onoga što je nužno za euharistijsku žrtvu. Ako se kade prinosi, vrijede pravila prema *OURM* i *Biskupskom ceremonijalu (BC)* koja nam ovako govore: predsjedatelju najprije pristupi kadioničar, a đakon drži lađicu. Predsjedatelj stavivši tamjan na žeravicu, blagoslovi ga, te od đakona preuzme kadionicu i pokadi darove s tri zamaha ili samo znakom križa, ne naklanjajući se prije ni poslije toga kađenja. Potom se kadi oltar, ali mu se ne naklanja ni prije kađenja, niti kada se prolazi njegovom sredinom, niti na kraju kađenja. Naklanja se jedino križu, prije i nakon kađenja. Na kraju svi ustanu, a đakon,

Na ovome mjestu nužno je istaknuti čestu pogriješku koja se ponavlja na našim euharistijskim slavljinama u prinosu darova. Događa se da se u darovima k oltaru nose razni predmeti kojima se »tumače« vino i voda, čime zapravo zasjenjujemo važnost kruha i vina. Štoviše, još ih i pratimo tekstom i molitvom vezanom uz predmete, što nije u skladu s misnim pravilima, budući da se Molitve vjernika čitaju prethodno u Liturgiji riječi. Ti darovi su obično oni predmeti koji se već koriste u slavlju svete mise, ili su to pak darovi koji su posebno zanimljivi određenoj grupi prisutnih vjernika, koji su angažirani u procesiji u kojoj se ti darovi nose k oltaru, kao npr. cvijeće, lopta, igračke, torbe, knjige, umjetnička djela i slično, s kojima se stvara određena inspirativna podloga, premda su svi ovi doneseni darovi, kao plodovi zemlje i rada ruku čovječjih predstavljani u kruhu, vinu i u milodaru (novcu), koji predstavlja vrijednost ljudskog dara. Na taj način, s ovim stvarima koje se donose kao darovi, obezvrijeđuju se darovi kruha i vina, koji se u darovnoj procesiji nose zadnji, pa su u odnosu na ostale darove nešto što je već poznato, svakidašnje i manje zanimljivo.

Predsjedatelj stavivši tamjan na žeravicu, blagoslovi ga, te od đakona preuzme kadionicu i pokadi darove s tri zamaha ili samo znakom križa

Ako se kade prinosi, vrijede pravila prema OURM i Biskupskom ceremonijalu (BC) koja nam ovako govore: predsjedatelju najprije pristupi kadioničar, a đakon drži lađicu. Predsjedatelj stavivši tamjan na žeravicu, blagoslovi ga, te od đakona preuzme kadionicu i pokadi darove s tri zamaha ili samo znakom križa, ne naklanjajući se prije ni poslije toga kađenja. Potom se kadi oltar, ali mu se ne naklanja ni prije kađenja, niti kada se prolazi njegovom sredinom, niti na kraju kađenja. Naklanja se jedino križu, prije i nakon kađenja. Na kraju svi ustanu, a đakon, stojeći pokraj oltara, pokadi predsjedatelja slavlja (ako je biskup, tada stoji bez mitre), te potom pokadi suslavitelje, pa narod. Ne kade se relikvije i slike izložene na štovanje, a koje su se kadile na početku mise.

stojeći pokraj oltara, pokadi predsjedatelja slavlja (ako je biskup, tada stoji bez mitre), te potom pokadi suslavitelje, pa narod. Ne kade se relikvije i slike izložene na štovanje, a koje su se kadile na početku mise. Važno je paziti da se ne bi govorio poziv *Molite braćo* i *Molitva nad prinosima* dok se ne dovrši kađenje (OURM 277 i BC 149-150).

Pozivom predsjedatelja nasred oltara na *Molitvu nad prinosima*, koji šireći i sklapajući ruke, licem prema narodu kaže: *Molite, braćo i sestre, da moja i vaša žrtva bude ugodna Bogu Ocu svemogućemu*, želimo si posvijestiti trenutke koje smo dotakli u ovim koracima, sa željom da s nekoliko riječi istaknemo ljepotu i sklad koju njeguje čistoća liturgijskog slavlja s posebnim naglaskom na prinos darova i priprevu. Živeći aktivno ove trenutke slavlja, u sebi ćemo bolje osjetiti utisak riječi »...da ... bude ugodna«, te odanim srcem odgovoriti: *Primio Gospodin žrtvu iz tvojih ruku na hvalu i slavu svojega imena, i na korist nama i čitavoj svojoj svetoj Crkvi.*

Darovna – prinosna pjesma (offertorium)

MIROSLAV MARTINJAK

Kratak povijesni pregled

Darovna ili prinosna pjesma, latinski *offertorium*, jedan je od najstarijih glazbenih oblika u rimskoj liturgiji. Prvo njeno pojavljivanje zabilježeno je u Kartagi u IV. st. za vrijeme sv. Augustina, a pratila je prinos darova (P. Ferretti, *Estetica gregoriana ossia trattato delle forme musicali del canto gregoriano I.*, Roma 1934. str. 206-207). I Milanska je crkva pod vodstvom sv. Ambrozija koncem IV. st. također uvela taj oblik u liturgiju. U rimsku liturgiju ući će malo kasnije. Zabilježeno je da se u IV. i V. st. obred prinošenje darova u rimskoj liturgiji izvodio još uvijek u tišini (A. Turco, *Il canto gregoriano, vol I-II.*, Roma, 1987. str. 72.). Potkraj V. st. i rimska liturgija počinje praktimirati prinos darova uz pjesmu, a to je nešto prije pape Grgura Velikog, velikog liturgijsko-glazbenog obnovitelja. Početni oblik darovne pjesme bio je rezponzorijskog oblika koji su izvodile *scole cantorum* i solisti i to po shemi: antifona (rezponzotrij) – psalmodijski stih, antifona, stih itd. Melodije psalmodijskih stihova bile su vrlo zanimljive, često s velikim melodijskim rasponom, pa ih je zbog zahtjevnosti izvodio uvježbani solist velikog vokalnog raspona. Stari ofertorij mogao je imati od dva do četiri psalmodijska stiha. Ta duga pjevanja pratila su i duga prinošenja darova. Kad se prinošenje darova počelo skraćivati (IX. st.) više nije bilo potrebno pjevati tako duge napjeve pa su psalmodijski stihovi otpali i ostala je samo antifona. Stari oblik darovne pjesme sa psalmodijskim stihovima jedino je ostao u liturgiji za pokojne. Tijekom povijesti, poslije X. st. darovna pjesma nije se u gregorijanici puno mijenjala. Antifona, koja je u stvari postala samostalni oblik, melodijski je dosta razvijena i očito je bila namijenjena zborskom pjevanju, a nikako puku. Drugim riječima to su bile prave melodijske kantilene, a nikako neki jednostavni recitativni oblici, a to opet govori da su melodije ofertorija bile inspirirane meditativnim i ozbiljnim kontemplativnim stilom molitve. Narod je poticalo u činu prinošenja darova na razmišljanje, na molitvu, na pobožnost. Dosta je pogledati neke ofertorije u *Gradualu Triplex* pa ćemo se uvjeriti da to nisu melodije za prima vista izvođenje. Dakle duh gregorijanskog ofertorija bio je duboko prožet molitvom, meditacijom i čak kontemplacijom uz

Tijekom povijesti, poslije X. st. darovna pjesma nije se u gregorijanici puno mijenjala. Antifona, koja je u stvari postala samostalni oblik, melodijski je dosta razvijena i očito je bila namijenjena zborskom pjevanju, a nikako puku. Drugim riječima to su bile prave melodijske kantilene, a nikako neki jednostavni recitativni oblici, a to opet govori da su melodije ofertorija bile inspirirane meditativnim i ozbiljnim kontemplativnim stilom molitve. Narod je poticalo u činu prinošenja darova na razmišljanje, na molitvu, na pobožnost.

Dosta je pogledati neke ofertorije u Gradualu Triplex pa ćemo se uvjeriti da to nisu melodije za prima vista izvođenje. Dakle duh gregorijanskog ofertorija bio je duboko prožet molitvom, meditacijom i čak kontemplacijom uz ukrasne pa i melizmatične melodije koje su budile pobožnost kod vjernog puka. To nam govori da bismo i mi danas trebali oblikovati u tom duhu i današnju pjesmu za prinos darova, pjesmu koja bi pomogla ljudima doživjeti taj liturgijski trenutak – blagoslovljen da si Gospodine Bože svega svijeta od tvoje darežljivosti primismo ovaj kruh, ovo vino kao dar tvoje dobrote... U tim melodijama i izvođenjima trebalo bi izbjevati pretjeranu intenzivnost zbora, velika forte izvođenja kao i brza tempa već sve prilagoditi svetom trenutku koji narod intimno doživljava i u tišini prinosi sebe Bogu kao što svećenik prinosi na oltar darove kruha i vina.

ukrasne pa i melizmatične melodije koje su budile pobožnost kod vjernog puka. To nam govori da bismo i mi danas trebali oblikovati u tom duhu i današnju pjesmu za prinos darova, pjesmu koja bi pomogla ljudima doživjeti taj liturgijski trenutak – *blagoslovljen da si Gospodine Bože svega svijeta od tvoje darežljivosti primismo ovaj kruh, ovo vino kao dar tvoje dobrote...* U tim melodijama i izvođenjima trebalo bi izbjevati pretjeranu intenzivnost zbora, velika forte izvođenja kao i brza tempa već sve prilagoditi svetom trenutku koji narod intimno doživljava i u tišini prinosi sebe Bogu kao što svećenik prinosi na oltar darove kruha i vina.

Tematika latinskog ofertorija

Latinski tekstovi za darovnu pjesmu često nisu, kao ulazna i pri-česna pjesma, izražavali usku vezu s činom prinošenje darova, već su obično bili nadahnuti na nekom od mnogobrojnih aspekata kršćanske meditacije i kontemplacije. Tako npr. za darovnu pjesmu na dan Božića imamo psalmodijski tekst 24 psalma: »*Podignite vrata, nadvratnike svoje, dižite se dveri vječne, da uniđe Kralj slave!*«

Za Uskrs je tekst za darovnu iz psalma 76(75): »*Zemlja se potrese i smiri, kada ustade Bog da sudi...*«. Za svetkovinu Svih Svetih tekst darovne pjesme je iz Knjige Mudrosti 3,1.2.3: »*A duše su pravednika u ruci Božjoj i njih se ne dotiče muka nikakva...*«. Polifoničari su se vrlo često držali zadanih tekstova u gregorijanskom repertoriju za darovnu pjesmu.

Ulaskom orgulja u rimsku liturgiju skladbe za darovnu pjesmu su se također izvodile instrumentalno na orguljama, posebno ako nije bilo pjevača, pa su ti oblici dobili ime *Ofertorium*.

Liturgijska obnova Drugog vatikanskog sabora

Poznato je da su razne liturgijske reforme ostavljale tragove na razumijevanje i shvaćanje određenih pjevanih dijelova za euharistijsko slavlje. Poznati slogani papa (Pija X., XI. i XII.) u XX. st., prije Drugog vatikanskog sabora, dali su jedan obol oblikovanju i shvaćanju liturgije i njene glazbe. Poznati su: *Revertimini ad fontes* (vratimo se izvorima), *omnia restaurare in Christo* (sve obnoviti u Kristu) itd. Težilo se za autentičnom liturgijom i glazbom u liturgiji koja bi imala obrise shvaćanja liturgije prvih kršćanskih vremena koja nisu bila opterećena tradicijama, trendovima, modama i nepotrebnim ekshibicijama. To je dalo rezultate i usmjerilo liturgijsku obnovu željenom cilju, odnosno dalo joj je biljeg autentičnosti i sličnosti s prvom Crkvom koja je žarko molila i slavila Krista kao Spasitelja. Tako liturgijska reforma Drugog vatikanskog sabora, posebno preko liturgijske konstitucije *Sacrosanctum concilium* i instrukcije *Musicam sacram* daje liturgiji i liturgijskoj glazbi jedno posebno osvježenje i tumači njenu glazbu na autentični način. Za svetost glazbe navedeni su precizni kriteriji u VI. glavi konstitucije, a to su: *da se tijesno poveže s liturgijskim činom, da bude izraz molitve,*

Od Božje snage grozdovi zriju

da proniče jednodušnost i da doprinosi većoj svečanosti. To je okvir u kojem bi se trebala razvijati sva liturgijska glazba. Shvatilo se da ono što se pjeva u misi treba biti tekstualno i glazbeno u skladu s činom u kojem se pjeva. Dakle, darovna pjesma morala bi biti u skladu s činom koji se odvija, a to je žrtvovanje i prinošenje darova, ali može se ta tema i malo šire shvatiti što ćemo vidjeti u predloženim darovnim molitvama iz Misala. Kod nas i u svijetu nakon Sabora stare darovne pjesme iz gregorijanske baštine zamjenjuju tekstovi pučkih pjesama na tu temu, kao što su: *Darove ove stavljamo pred tebe...*, *Darove prinesite...*, *Od Božje snage grozdovi zriju...*, *Jedan kruh na svetom stolu...*, *Gospodine primi darove puka...* itd.

Dio voditelja crkvenog pjevanja svjestan je kakve bi u naravi trebale biti darovne pjesme i pokušavaju se držati toga, odnosno, svjesni su starog principa pjevati misu (ono što je tematski zadano), dok se oni drugi drže principa pjevati u misi da ne bude šutnja, pa nije toliko bitno što se pjeva.

Opća uredba Rimskog misala (2004.) u br. 74. govori o darovnoj pjesmi i daje neke smjernice, ali ne govori o sadržaju te pjesme: »Procesiju, u kojoj se donose darovi, prati prinosna pjesma, koja traje barem dok se darovi ne stave na oltar...« i dodaje: »Pjesma može uvijek pratiti obred prinosa, pa i onda kada nema procesije s darovima«.

Neke praktične upute

Živimo u vrlo turbulentnim vremenima kad se očigledno gube osjećaji i kriteriji za sveto, a napose za svetu glazbu. Malo vjernika zna za crkvene propise, a i oni koji znaju teško ih provode kad i pastoralni radnici, svećenici, redovnici gube volju uz častan izuzetak onih koji doista žele razvijati takozvani *sensus ecclesiae* i preko glazbe. Mnogi se zadovoljavaju prije spomenutim principom pjevati u misi,

[...] liturgijska reforma Drugog vatikanskog sabora, posebno preko liturgijske konstitucije Sacrosanctum concilium i instrukcije Musicam sacram daje liturgiji i liturgijskoj glazbi jedno posebno osvježenje i tumači njenu glazbu na autentični način. Za svetost glazbe navedeni su precizni kriteriji u VI. glavi konstitucije, a to su: da se tijesno poveže s liturgijskim činom, da bude izraz molitve, da proniče jednodušnost i da doprinosi većoj svečanosti. To je okvir u kojem bi se trebala razvijati sva liturgijska glazba.

Nepoznati autor,
Abraham, Abel i Melchisedek,
mozaik u bazilici svetog Apolinarija
u Classi, VI. st.

Vrijeme je već da nakon toliko godina otkako se zbilo Drugi vatikanski sabor počnemo ozbiljno i pravo shvaćati i primjenjivati saborske upute i usmjeriti sve snage k liturgijskom jedinstvu i ispravno shvaćenim zadanih uputama sabora koji glede svete glazbe u liturgiji kaže njenu jedinu svrhovitost, a to je: Slava Božja i posvećenje vjernika (Liturgijska konstitucija Sacrosanctum Concilium VI. glava, t. 1.) Nije dosta da je nekolicina crkvenih glazbenika, svećenika, redovnika i redovnica svjesna toga već bi sav naš pastoral morao krenuti tim putem i vjerujemo da bi odnos prema svim sadržajima vjere, molitve, pobožnosti bio drugačiji i plodonosniji sve na veću slavu Božju i posvetu vjernika u Isusu Kristu darovanom, žrtvovanom i uskrsnulom.

ispuniti prazninu obreda bilo čime. Tko je svjestan da je svaka misa, svako euharistijsko slavlje jedna posebna tema, jedna poruka uz ono općenito *mysterium fidei*. Tako tematski, kako nam određuju misna čitanja i molitve, trebao bi se ravnati svaki liturgijski čin, od propovijedi do pjevanih dijelova koji su promjenljivi (*proprium missae*) u jednom slavlju Svete mise. Što se tiče darovne pjesme bilo bi idealno kad bi tekstopisci, poete koji imaju smisla malo više se zagledali u darovne molitve iz misala i pokušali razraditi pjesnički, poetski zadani tekst i uobličiti ga za pjevanje.

Darovne molitve u misalu vrlo su inventivne, tematski raznolike i mogu potaknuti pjesnika, poetu da izreče na svoj način glavnu misao molitve. Ti tekstovi nemaju uvijek u prvom planu prinos darova – kruha i vina, već su nadahnuti drugim molitvenim temama. Pogledajmo neke: »Bože, izvore pobožnosti i mira. Molimo te da ovom žrtvom tebe iskreno štujemo, a pričešću tvoga otajstva postignemo međusobnu vjernost i jedinstvo. Po Kristu Gospodinu našem.« Teme koje se nameću u ovoj darovnoj su: Bog je izvor pobožnosti i mira, iskreno štovanje, vjernost i jedinstvo kršćana.

Drugi primjer: »Molimo te, Gospodine, primi milostivo darove svoga naroda. Ti si nas obnovio vjerom i krštenjem: daj da postignemo vječno blaženstvo. Po Kristu...« Ovdje se nameću teme: molba Gospodinu da primi darove, krštenje i vjera nas vodi vječnom blaženstvu.

Treći primjer: »Gospodine, nek se s prinosom ove žrtve vine k tebi i naša molitva. Očisti nas svojom milošću i uskladi nam srce s otajstvima tvoje velike ljubavi. Po Kristu...« Teme su: žrtva i molitva, Božja milost koja nas čisti, otajstvo Božje ljubavi.

Vidimo iz tek nekoliko izloženih primjera darovne molitve kako se nameću u tom liturgijskom ambijentu razne teme i podteme. Vrijeme je već da nakon toliko godina otkako se zbio Drugi vatikanski sabor počnemo ozbiljno i pravo shvaćati i primjenjivati saborske upute i usmjeriti sve snage k liturgijskom jedinstvu i ispravno shvaćenim zadanim uputama sabora koji glede svete glazbe u liturgiji kaže njenu jedinu svrhovitost, a to je: Slava Božja i posvećenje vjernika (Liturgijska konstitucija *Sacrosanctum Concilium* VI. glava, t. 1.) Nije dosta da je nekolicina crkvenih glazbenika, svećenika, redovnika i redovnica svjesna toga već bi sav naš pastoral morao krenuti tim putem i vjerujemo da bi odnos prema svim sadržajima vjere, molitve, pobožnosti bio drugačiji i plodonosniji sve na veću slavu Božju i posvetu vjernika u Isusu Kristu darovanom, žrtvovanom i uskrsnulom.

LITURGIJSKI KALENDAR

LISTOPAD

9 N DVADESET I OSMI NEDJELJA KROZ GODINU

10 P Svagdan: Gal 4,22-24.26-27.31 – 5,1; Ps 113,1-5a.6-7; Lk 11,29-32

11 U Svagdan; *ili: Sv. Ivan XXIII., papa*

Gal 5,1-6; Ps 119,41.43-45.47-48; Lk 11,37-41

12 S Svagdan: Gal 5,18-25; Ps 1,1-4.6; Lk 11,42-46

13 Č Svagdan: Ef 1,1-10; Ps 98,1-6; Lk 11,47-54

14 P Svagdan; *ili: Sv. Kalist I., papa i mučenik*

Ef 1,11-14; Ps 33,1-2.4-5.12-13; Lk 12,1-7

15 S **Sv. Terezija Avilska**, djevica i crkvena učiteljica, *spomendan*; od dana:

Ef 1,15-23; Ps 8,2-3a.4-7; Lk 12,8-12

16 N DVADESET I DEVETA NEDJELJA KROZ GODINU

17 P Sv. Ignacije Antiohijski, biskup i mučenik, *spomendan*; od dana: Ef 2,1-10; Ps 100,1b-5; Lk 12,13-21

18 U **SV. LUKA EVANĀELIST**, *blagdan*:

vl.: 2Tim 4,10-17b; Ps 145,10-13b.17-18; Lk 10,1-9

19 S Svagdan; *ili: Sv. Pavao od Križa, prezbiter; ili: Sv. Ivan Brebefski, Izak Jogues i drugovi, mučenici*

Ef 3,2-12; Otpj. pj.: Iz 12,2-3.4b-6; Lk 12,39-48

20 Č Svagdan: Ef 3,14-21; Ps 33,1-2.4-5.11-12.18-19; Lk 12,49-53

21 P Svagdan: Ef 4,1-6; Ps 24,1-4-6; Lk 12,54-59

22 S Svagdan; *ili: Sv. Ivan Pavao II., papa:*

Ef 4,7-16; Ps 122,1-5; Lk 13,1-9

23 N TRIDESETA NEDJELJA KROZ GODINU. Misijska nedjelja

24 P Svagdan; *ili: Sv. Antun Marija Claret, biskup*

Ef 4,32–5,8; Ps 1,1-4.6; Lk 13,10-17

25 U Svagdan; *ili: Obljetnica posvete vlastite crkve*

Ef 5,21-33; Ps 128,1-5; Lk 13,18-21

26 S Svagdan: Ef 6,1-9; Ps 145,10-14; Lk 13,22-30

27 Č Svagdan: Ef 6,10-20; Ps 144,1-2.9-10; Lk 13,31-35

28 P **SV. ŠIMUN I JUDA**, apostoli, *blagdan*:

vl.: Ef 2,19-22; Ps 19,2-5; Lk 6,12-19

29 S Svagdan: Fil 1,18b-26; Ps 42,2-3.5abc; Lk 14,1.7-11

30 N TRIDESET I PRVA NEDJELJA KROZ GODINU

31 P Svagdan: Fil 2,1-4; Ps 131,1-3; Lk 14,12-14

Dvadeset i osma nedjelja kroz godinu

9. listopada 2022.

ULAZNA PJESMA

Ako se, Gospodine, grijeha budeš spominjao, Gospodine, tko će opstati? Ali u tebe je praštanje, Bože Izraelov. (Ps 130, 3-4)

ZBORNA MOLITVA

Gospodine, nek nas tvoja milost uvijek nadahnjuje i prati te budemo sveudilj usmjereni na dobro. Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Primi, Gospodine, molitve i prinose svojih vjernika, da po ovoj svetoj službi prijedemo u nebesku slavu. Po Kristu.

PRIČESNA PJESMA

Osiromašiše mogućnici i gladuju, a koji traže Gospodina ne trpe oskudice. (Ps 34, 11)

POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine, ti nas hraniš tijelom i krvlju svoga Sina: daj da postanemo dionici božanske naravi. Po Kristu.

Prvo čitanje 2Kr 5, 14-17

Naaman se vrati čovjeku Božjem i prizna Gospodina.

Čitanje Druge knjige o Kraljevima

U one dane: Naaman Sirac siđe i opru se sedam puta u Jordanu, prema riječi Elizeja, čovjeka Božjega; i tijelo mu posta opet kao u malog djeteta – očistio se od svoje gube!

Vrati se on Elizeju sa svom svojom pratnjom, uđe, stade preda nj i reče mu: »Evo, sad znam da nema Boga na svoj zemlji osim u Izraelu. Zato te molim, primi dar od svoga sluge.« Ali on odgovori: »Živoga mi Gospodina, komu služim, ne primam.« Naaman navaljivaše da primi, ali on ne htjede. Tada Naaman reče: »Dobro, kad nećeš. Ali barem dopusti da meni, tvome sluzi, dadu ove zemlje koliko mogu ponijeti dvije mazge. Jer sluga tvoj neće više prinostiti pomirnicu ni klanica drugim bogovima nego samo Gospodinu.«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 98, 1-4

Pripjev: Pred poganima Gospodin obznani spasenje svoje.

Pjevajte Gospodinu pjesmu novu

jer učini djela čudesna.

Pobjedu mu pribavi desnica njegova

i sveta mišica njegova.

Gospodin obznani spasenje svoje,
pred poganima pravednost objavi.

Spomenu se dobrote i vjernosti
prema domu Izraelovu.

Svi krajevi svijeta vidješe
spasenje Boga našega.

Sva zemljo, poklikni Gospodinu,
raduj se, kliči i pjevaj!

Drugo čitanje 2Tim 2, 8-13

Ako ustrajemo, s njime ćemo kraljevati.

Čitanje Druge poslanice svetoga Pavla apostola Timoteju

Predragi: Spominji se Isusa Krista, uskrsla od mrtvih, od potomstva Davidova – po mojem evanđelju. Za nj se ja zlopatim sve do okova, kao zločinac. Ali riječ Božja nije okovana! Stoga sve podnosim radi izabranih, da i oni postignu spasenje, spasenje u Kristu Isusu, zajedno s vječnom slavom.

Vjerodostojna je riječ: Ako s njime umriješmo, s njime ćemo i živjeti. Ako ustrajemo, s njime ćemo i kraljevati. Ako ga zanijekamo, i on će zanijekati nas. Ako ne budemo vjerni, on vjeran ostaje. Ta ne može sebe zanijekati!

Riječ Gospodnja.

Ferdinand Bol,
Elizej odbija Naamanove darove, 1661.

Pjesma prije evanđelja 1Sol 5, 18

U svemu zahvaljujte! Jer to je za vas volja Božja u Kristu Isusu.

Evanđelje Lk 17, 11-19

Ne nađe se nijedan koji bi se vratio i podao slavu Bogu, osim ovoga tuđinca.

Čitanje svetog Evanđelja po Luki

Dok je Isus putovao u Jeruzalem, prolazio je između Samarije i Galileje. Kad je ulazio u neko selo, eto mu u susret deset gubavaca. Zaustave se podaleko i zavape: »Isuse, Učitelju, smiluj nam se!«

Kad ih Isus ugleda, reče im: »Idite, pokažite se svećenicima!« I dok su išli, očistiše se. Jedan od njih, vidjevši da je ozdravio, vrati se slaveći Boga u sav glas. Baci se ničice k Isusovim nogama zahvaljujući mu. A to bijaše neki Samarijanac.

Nato Isus primijeti: »Zar se ne očistiše desetorica? A gdje su ona devetorica? Ne nađe li se nijedan koji bi se vratio i podao slavu Bogu, osim ovoga tuđinca?« A njemu reče: »Ustani! Idi! Tvoja te vjera spasila!«

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	227	O silni, jaki Bože
ili	84	Slavite Gospodina
Otpjevni psalam:	115	Pred poganima objavi
Prinosna:	232	Gospode, primi
ili	XVI	Nosimo dare
Pričesna:	242	O sveta gozbo
ili	186	Sva ljubavi mi, Isuse
	106–107	Tebe žeda
Završna:	611	Tebi, naša Gospo jaka
ili	175	O Srce, Sina Božjega

MOLITVA VJERNIKA

Braća i sestre, uputimo Ocu nebeskom svoje prošnje kako bi izlio svoje milosrđe na naša ranjena i opterećena srca te nas izliječio od svih boli koje nam nanosi užurbani svijet današnjice:

1. Krist nas uči da svako zdravlje duše i tijela dolazi od tebe, učvršćeno našom vjerom. Daj da tvoja Crkva svijetom pronosi neizmjernu zahvalnost za svako zdravlje i ozdravljenje koje daruješ svojim vjernima, molimo te.
2. Svećenike si posvetio Duhom Svetim kako bi liječili rane duše. Sve ih obdari blagim i brižnim srcem da vjernici u njima prepoznaju tvoje milosrdno srce koje ih želi ozdraviti, molimo te.
3. Mnogi su bolesni, kao i stari i nemoćni, pritisnuti raznim tjelesnim i duševnim bolima te napušteni od svojih bližnjih. Budi im blizu u njihovim patnjama, a nas preobrati da svoje zdravlje shvatimo kao tvoj dar da im možemo biti na pomoć, molimo te.
4. U proteklom smo vremenu svjedočili otuđenju jedni od drugih zbog globalne pandemije koja je zahvatila čitav svijet. Podaj nam osvijestiti potrebu za zajedništvom neovisno o poteškoćama koje nose životne prilike, molimo te.
5. Ovih dana sabiremo plodove zemlje i rada ljudskih ruku. Podaj nam neizmjernu zahvalnost za dar vrijednih radnika u poljima ove zemlje, koji za nas tvojom milošću od sjemenja stvaraju svagdanji kruh, molimo te.

Nebeski Oče, poslušaj ove naše prošnje i daruj nam otvoreno srce za prihvaćanje svega što nam u životu namijeniš, znajući da je upravo to potrebno za naš rast u vjeri, kao i srce zahvalno za svaki tvoj milosni dar kojim nas privodiš spasenju.

Po Kristu, Gospodinu našem. Amen.

»I dok su išli, očistiše se.«

Narodna poslovice kaže: »Tko pelin nije pio, ne zna što je sladost, tko tužan nije bio, ne zna što je radost!«, a mi bi mogli nadodati: »Tko bolestan nije bio, ne zna što je zdravlje«. Naime, današnje nam prvo čitanje i Evanđelje govore o tjelesnoj bolesti, ozdravljenju i zahvalnosti za uslišanu molitvu.

Guba

Guba, neizlječiva bolest svetopisamskog vremena, nije imala samo tjelesne i psihološke posljedice za pojedinca, već je čovjek, njome zahvaćen, također bio isključen iz društvenog života, kao što to opisuje *Lev 13,45-46*:

»Onaj koji se bude ogubavio, neka nosi rasparanu odjeću; kosa neka mu je raščupana; gornju usnu neka prekrije i više: 'Nečist! Nečist!' Sve dok na njemu bude bolest, neka nečistim ostane, a kako je nečist, neka stanuje nasamo: neka mu je stan izvan tabora.«

Gubavac je bio osuđen ostatak svoga života provesti izvan zajednice kojoj je prije pripadao i koju je volio, jer ostanak u zajednici predstavljao bi opasnost zaraze za njegovu subraću. Potpuno razumijemo ove propise pogođeni pandemijom kroz prošle dvije godine, gdje smo i sami morali prolaziti kroz razdoblje izolacije i samoće, ali kod gubavaca to je razdoblje obuhvaćalo čitav njihov život. Stoga, ozdravljenje Naamana Sirca, u prvom čitanju, i Isusovo izlječenje desetorice gubavaca, u Evanđelju, osim što je čudesno tjelesno ozdravljenje pojedinca od neizlječive bolesti, također u sebi uključuje povratak u zajednicu iz koje je taj pojedinac bio isključen.

Zar i danas ljudi ne promatraju bolest, osobito onu neizlječivu, bilo tjelesnu ili psihičku, kao nešto što ne pripada našem društvu, osobito onda kad bi se njome mogli zaraziti zdravi članovi društva? Gubavci su nekada bili osuđeni na život izvan naselja, a današnji bolesnici i starci na život u bolnicama i

staračkim domovima, daleko od svojih obitelji, često i onda kad im bolest nije smrtna, zarazna ili neizlječiva. Osim tjelesnih i psihičkih bolesnika, postoje i duhovni bolesnici; svi mi, pomalo, njima pripadamo. Guba našega duha jesu grijesi, koji nam često krađu životnu snagu, i ostavljaju nas iscrpljene, često isključene iz duhovne zajednice sinova i kćeri nebeskog Oca kojoj pripadamo. Ravnajući se zakonima ljudskog društva, skloni smo takve »duhovne gubavce« isključivati iz naših »duhovnih zajednica«, u opravdanom strahu da nam zajednica ne bude zaražena istom gubom kojom su oni zahvaćeni, proglašavajući ih strancima i nepodobnim elementima.

Nebeski Otac, koji nas sve voli kao svoje sinove i kćeri, liječi ono što u našim očima izgleda neizlječivo. Njegova volja nije da slabo, staro i bolesno bude isključeno iz društva, jer nema više što reći ovome društvu, već može samo oslabiti i zaraziti ono što je jako i zdravo. Volja nebeskog Oca je da svi mi imamo život i da zajedno s nebeskim Ocem liječimo ono što je bolesno, učvršćujemo što je slabo, njegujemo što je staro, te da nikoga ne proglašavamo strancem, jer kod Oca nema stranaca.

Ozdravljenje strancima

Malo je čudno što su dva svijetla lika današnjih čitanja, obojica izliječeni, Naaman Sirac u prvom čitanju i neki Samarijanac u Evanđelju, bili upravo stranci u očima pobožnih Izraelaca. Posebnu težinu nosi naziv Samarijanac, jer s jedne strane pokrajina Samarija kao i Galileja pripadaju u područje redovitog Isusovog djelovanja, ali teška prošlost posebno je opterećivala Samariju i Samarijance. Samarija je u prošlosti bila glavni grad Sjevernoga kraljevstva ili Izraela, te je bila osvojena od Asiraca 722. prije Krista, kada je i cijelo Sjeverno kraljevstvo propalo. Asirci su nakon osvajanja Samarije dio pučanstva pobili ili odveli u prognostvo,

a na spomenute prostore naselili su druge narode, koji nisu bili Židovi, te na taj način pojam 'Samarijanci' sa sobom nosi povijesno sjećanje na nasilno naseljavanje stranaca na području nekadašnjeg Sjevernog kraljevstva. Samarijanci su također imali posebnu inačicu Petoknjžja ili Mojsijevoga zakona, što nije u potpunosti odgovaralo službenoj protomasoretskoj tradiciji koja je svoj centar imala u Jeruzalemu, te su na neki način bili smatrani i krivovjercima. Samarijanac u Evanđelju ne samo da je bio stranac, već je bio i heretik ili krivovjerc. Kad god je riječ o Samarijancima u Evanđeljima, prisutna je ta pozadina. Makar su Naaman Sirac u prvome čitanju i Samarijanac u Evanđelju bili stranci, jedino su oni dosegli svu dubinu bolesti, a jednako tako i svu veličinu dara ozdravljenja koje su primili. Ta veličina dara ozdravljenja očituje se u njihovoj zahvalnosti za proživljeno ozdravljenje.

Zahvalnost

Zahvalnost jest nutarnji čovjekov stav gdje pojedinac priznaje da ono što se dogodilo u njegovom životu nije bilo ostvareno vlastitom zaslugom nego mu je bilo darovano, bilo od drugih ljudi ili od Boga. U srcu takvoga čovjeka javlja se stav zahvalnosti kao odgovor na primljeno dobročinstvo. Zahvalnost je općeljudska vrednota ili karakteristika, što u središte stavlja drugu osobu koja je čovjeku učinila određeno dobročinstvo. Biti nezahvalan zapravo znači ne odati priznanje drugome koji mi je pomogao ili mi nešto darovao. Nezahvalnost jest veliko nepoštivanje drugoga čovjeka, jer takav stav uopće ne primjećuje dobro djelo što ga je druga osoba učinila meni. Stoga razumijemo Isusovo pitanje u današnjem Evanđelju: »A gdje su ona devetorica?«. Desetero gubavaca je ozdravilo Isusovim posredovanjem, ali samo je jedan

Gebhard Fugel, *Isus i gubavci*, oko 1920.

došao izraziti svoju zahvalnost Isusu. Osim toga, taj koji je došao zahvaliti bio je Samarijanac. Iako nije imao najčišći izražaj Izraelove vjere, te iako nije možda bio tjelesni potomak velike Abrahamove obitelji, ipak je posjedovao općeljudsku vrednotu zahvalnosti, koju Isus hvali u nastavku Evanđelja.

Kako često se događa i u našem životu da ljudi koji su nam učinili mnoga dobročinstva, s naše strane nisu čuli tu prekrasnu riječ: 'Hvala lijepa!'. Stav nezahvalnosti veoma je često prisutan i u religioznom životu, to jest u mojem odnosu s Bogom. Kada život pritisne, te poteškoće navale na čovjekov život, svaka razumna osoba potraži utočište u nekoj crkvi, nižući Bogu kroz suze svoje molitve. Situacija koju ne mogu imati pod kontrolom otvara me drugome, te počinjem uvidati da mi je druga osoba potrebna u prevladavanju nastale situacije. Događi li se uslišanje mojih molitava, te ponovno zadobijem osjećaj kontrole vlastitoga života, umjesto da se vratim i zahvalim Bogu molitvama i pjesmama, postoji opasnost nastaviti po starome, jer, navodno, ponovno kontroliram svoj život. Zahvalnost Bogu zapravo govori suprotno: Ti, Bože imaš kontrolu nad mojim životom i to se očitovalo u uslišanju mojih molitava, ili čudesnom ozdravljenju što mi se dogodilo i ja ti sada zahvaljujem, priznajući da je kontrola mojega života uvijek bila i ostaje u tvojim rukama.

Mladen Horvat

Dvadeset i deveta nedjelja kroz godinu

16. listopada 2022.

ULAZNA PJESMA

Zazivam te, Bože, ti ćeš me uslišiti: prikloni mi uho i čuj riječi moje. Čuvaj me ko zjenicu oka, sakrij me u sjenu krila svojih. (Ps 17, 6.8)

ZBORNA MOLITVA

Svemogući vječni Bože, daj da ti uvijek budemo odani i tvome Veličanstvu služimo iskrena srca. Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine, obdari nas milošću i očisti od grijeha, da tvojim otajstvima služimo u slobodi srca. Po Kristu.

PRIČESNA PJESMA

Oko je Gospodnje nad onima koji ga se boje, nad onima koji se uzdaju u milost njegovu, da im od smrti život spasi, da ih nahrani u vrijeme gladi. (Ps 33, 18-19)

POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine, i ovom nas službom približi nebeskoj Crkvi. Prati nas vremenitom pomoći i uči vječnoj mudrosti. Po Kristu.

Prvo čitanje Izl 17, 8-13

Dok bi Mojsije držao ruke uzdignute, Izraelci bi nadjačavali.

Čitanje Knjige Izlaska

U one dane: Dođu Amalečani i zarate s Izraelcima kod Refidima. A Mojsije reče Jošui: »Odaberi momčad pa pođi i zapodjeni borbu s Amalečanima. Ja ću sutra stati na vrh brda, sa štapom Božjim u ruci.« Jošua učini kako mu je Mojsije rekao te zapodjene borbu s Amalečanima, a Mojsije, Aron i Hur uzadoše na vrh brda. I dok bi Mojsije držao ruke uzdignute, Izraelci bi nadjačavali; a kad bi ruke spustio, nadjačavali bi Amalečani. Ali Mojsiju ruke napokon otežaše. Zato uzeše kamen, staviše ga pod nj i on sjede na nj, a Aron i Hur, jedan s jedne, a drugi s druge strane, držahu ruke, tako da mu izdržaše do sunčanog zalaska. I Jošua oštricom mača svlada Amaleka i njegov narod.

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 121, 1-8

Pripjev: Pomoć je naša u imenu Gospodina koji stvori nebo i zemlju.

K brdima oči svoje uzdižem:
odakle će mi doći pomoć?

Pomoć je moja od Gospodina
koji stvori nebo i zemlju.

Tvojoj nozi on posrnuti ne da
i neće zadrijemati on, čuvar tvoj.

Ne, ne drijema i ne spava
on, čuvar Izraelov.

Gospodin je čuvar tvoj,
Gospodin je zasjen tvoj s desne tvoje!
Neće ti sunce nauditi danju
ni mjesec noću.

Čuvao te Gospodin od zla svakoga,
čuvao dušu tvoju!

Čuvao Gospodin tvoj izlazak i povratak
odsada dovijeka!

Drugo čitanje 2Tim 3, 14-4,2

Da čovjek Božji bude vrstan, za svako dobro djelo podoban.

Čitanje Druge poslanice svetoga Pavla apostola Timoteju

Predragi: Ostani u onome u čemu si poučen i čemu si vjeru dao, svjestan od koga si sve poučen i da od malena poznaješ Sveta pisma koja su vrsna učiniti te mudrim tebi na spasenje po vjeri, vjeri u Kristu Isusu.

Nicolas Poussin,
Jošua se bori s Amalečanima, oko 1625.

MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, poniznim se prošnjama utecimo vječnome Ocu koji uvijek sluša i uslišava molitve svoga vjernog puka:

1. U evanđeoskom je odlomku nepravedni sudac ipak pomogao udovici poradi njene upornosti. Daj da tvoja Crkva neprestanom molitvom i upornošću u vršenju dobrih djela kroči putem spasenja, molimo te.
2. Svećenicima si povjerio brigu za svoje stado. Podaj im mudrost i hrabrost da uvijek propovijedaju tvoju Istinu, pa i kada je svijet ne želi čuti, molimo te.
3. Svaka prava i iskrena molitva mijenja čovjeka. Daruj nam milost moliti za promjenu naših života da bismo doživjeli istinsko obraćenje za vječnost, molimo te.
4. Nismo stvoreni za samoću i stavljanje svojih interesa ispred potreba bližnjih. Uputi nas u svoju Istinu kako bismo mogli služiti potrebitima za bolju budućnost svijetu, molimo te.
5. Napuštajući ovu dolinu suza, odlazimo pred lice Stvoritelja. Svim pokojnima udijeli milost da trenutke tih molitve u prolaznome zamijene blaženim mirom u vječnosti, molimo te.

Oče vječni, tvoj nas je Sin naučio moliti, a danas nas uči i važnosti neprestane molitve. Učini naša srca otvorenima i spremnima prihvaćati važnost svake riječi zahvale i molitve tebi upućene, po kojima zadobivamo svaku potrebnu milost.

Po Kristu, Gospodinu našem. Amen.

Sve Pismo, bogoduho, korisno je za poučavanje, uvjeravanje, popravljavanje, odgajanje u pravедnosti, da čovjek Božji bude vrstan, za svako dobro djelo podoban.

Zaklinjem te pred Bogom i Kristom Isusom, koji će suditi žive i mrtve, zaklinjem te pojavkom njegovim i kraljevstvom njegovim: propovijedaj riječ, uporan budi – bilo to zgodno ili nezgodno – uvjeravaj, prijeti, zapovijedaj sa svom strpljivošću i poukom.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja Heb 4, 12

Živa je riječ Božja i djelotvorna; prosuđuje nakane i misli srca.

Evanđelje Lk 18, 1-8

Bog će obraniti svoje izabrane koji vape k njemu.

Čitanje svetog Evanđelja po Luki

U ono vrijeme: Kaza Isus svojim učenicima prisposobu kako valja svagda moliti i nikada ne sustati: »U nekom gradu bio sudac. Boga se nije bojavao, za ljude nije mario. U tom gradu bijaše i neka udovica. Dolazila k njemu i molila: 'Obrani me od mog tužitelja!' No on ne htjede zadugo. Napokon reče u sebi: 'Iako se Boga ne bojim nit zaljude marim, ipak, jer mi udovica ova dodijava, obranit ću je da vječno ne dolazi mučiti me.'«

Nato reče Gospodin: »Čujte što govori nepravedni sudac! Neće li onda Bog obraniti svoje izabrane koji dan i noć vape k njemu sve ako i odgađa stvar njihovu? Kažem vam, ustati će žurno na njihovu obranu. Ali kad Sin Čovječji dođe, hoće li naći vjere na zemlji?«

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	224	Oče naš dobri
ili	214	Molimo tebe
Otpjevni psalam:		Pomoć je naša (ŽV 10/2010)
Prinosna:	224.3	Darove ove
ili	XIV	Evo nas, Oče
Pričesna:	243	Sakramentu veličajnom
ili	201	O svjetlo duša, Isuse
	99	Puna je zemlja
Završna:	612	O Kriste, mira vladaru
ili	769.1 i 7	Svi u glas

»Ali kad Sin Čovječji dođe, hoće li naći vjere na zemlji?« (Lk 18,8)

Neprestano moliti, a ne umoriti se... Zvuči čudno i nemoguće i na posljetku, služi li išemu takva neprestana molitva? Ako vjerujemo da Bog već sve zna, ponajviše ono što nam je potrebno, zašto se moliti? Što mu možemo u molitvi reći ako već sve zna? Također, budući da već sve zna, zašto odmah ne učini ono što ga pitamo? Koliko je samo neuslišanih molitava siromašnih, bolesnih, usamljenih i ugroženih ljudi, osoba koje proživljavaju ratove? Iz ovakvih razmišljanja može se učiniti da je molitva samo svojevrsan namet koji dajemo Bogu kako bismo zadobili nešto više zauzvrat i stoga zahtijeva duge, neprestane i zamorne molitve. I izgleda da što se više molimo Bog se čini udaljenijim i gluhim i... da je možda naša molitva usmjerena nikomu i ničemu, jer tražimo nešto od nekoga koga kao da nema. Molitva je zapravo onaj dio našeg vjerničkog života koji najčešće dovodimo u krizu i stoga je treba shvatiti ozbiljno, jer kroz molitvu dolazimo do temeljnog pitanja: tko je Bog?

Sudac i udovica

Zašto Isus preporučuje da se njegovi učenci uvijek mole? Prispodoba iz današnjeg evanđelja je pomalo uznemirujuća i ukazuje upravo na samu bit značenja molitve. Žarište prispodobe je na protagonistu koji nije sudac, već neka udovica. Sudac je opisan u kratkim crtama kao primjer bezbožnika koji se ne boji Boga i ne mari za bližnjega. I udovica je opisana u kratkim crtama, ali čitatelj zna kako su udovice i siročad bili ugrožene kategorije (usp. *Izl 22,21-23; Iz 1,17.23; 9,16; Jr 7,6; 22,3*). Udovica iz prispodobe obraća se sudcu za pomoć i time pokazuje nevjerojatnu snagu i odlučnost koju Isus ističe upravo činjenicom da se ona obraća korumpiranom sudcu, koji se ne boji ni Boga ni ljudi. Unatoč njegovoj nevolji, udovica na

koncu zadobiva odgovor (r. 4-5). Sudac se prvo ne želi pobrinuti za slučaj koji ga se uopće ne tiče, međutim udovica je uporna, što je i jedino sredstvo kojim se koristi. Na kraju sudac kako bi se riješio udovice popušta i ukazuje joj pravednost (gr. *ekdikeō*). Ono što ga u tome potiče nije dužnost, već želja da mu više ne dosađuje. Ova udovica doista pokazuje nepokolebljivu vjeru u sebe i snagu svoje molbe. A mi, kada se molimo Bogu, imamo li isto duboko uvjerenje kao i ova udovica koja ne odustaje ni pred suvošču suca? Kad se obraćam Bogu, vjerujem li da me sluša i da razmišlja o onome što mu govorim? Ako osjećamo da nas Bog ne čuje, možda se moramo zapitati poznajemo li doista Boga i njegov način djelovanja u svojim životima i životu svijeta u koji nas je Bog stavio. Ako ne primjećujemo Njegov odgovor na naše vapaje, možda moramo preispitati i svoje znanje o Njemu. Molitva se ne može odvojiti od spoznaje Boga, od odnosa s njim. Prava molitva je, dakle, prije svega duboko slušanje Boga, njegove riječi. Molitva prije nego što postane zahtjev mora biti slušanje i razmišljanje.

Pismo kao uzor molitve

Najizvrsniji način molitve proizlazi iz našeg odnosa sa Svetim pismom. Autoritet Pisama nalazi se u njihovoj mudrosnoj poruci koja vodi spasenju, ali ono ne proizlazi iz pukog poznavanja tekstova, već iz vjere u Isusa Krista koji je ujedno i jedini hermeneutski način tumačenja Pisama. Uloga Pisama za spasenje najveličanstvenije je prikazana u današnjem drugome čitanju: »Sve Pismo, bogoduho, korisno je za poučavanje, uvjeravanje, popravljavanje, odgajanje u pravednosti, da čovjek Božji bude vrstan, za svako dobro djelo podoban« (3,16-17). Izraz »sve Pismo« može označavati kanon svih spisa ili svaku knjigu pojedinačno koja je »bogoduha«

Frans Pietersz de Grebber, *Parabola o nepravdom sucu*, 1628.

(gr. *theopneustos*), odnosno napisana pod djelovanjem Duha Svetoga. Duhom kojim je nadahnuto, Pismo je i korisno za formaciju i rast u vjeri, što je i opisano kroz četiri imenice: izvor je nauka (gr. *didaskalia*), uvjeravanja (gr. *elegmon*), popravljanja (gr. *epanorthōsis*) i koristi za odgajanje (gr. *paideia*). Od ove četiri uloge Pisma, samo je nauka povezana s intelektom, dok su ostale tri praktične naravi. Posljednja, odnosno odgojna uloga Pisma uključuje i pravednost (gr. *dikaiosyne*). Autentična nadahnuta Božja riječ iskazuje svoju funkcionalnost u vođenju i podržavanju kršćanskog djelovanja skladnog Božjoj volji, odnosno pravdi. Sve četiri uloge teže jednom cilju: da čovjek Božji, onaj koji je odgovoran za kršćansku zajednicu, bude primjer i uzor svim kršćanima.

Moliti i/ili vjerovati

Moliti uvijek i bez prestanka, gajiti svoje odnos s Bogom i Njegovom Riječju ne provodi se dugim i ponavljajućim litanijama i molitvama kroz koje samo akumuliramo riječi na riječi i pokoje vanjske geste. Moliti znači dugo osluškiivati i razumjeti Boga i njegovu ljubav. Bog nije stroj za molitve, već osoba, utjelovljena i stvarna. Bez poznavanja Evanđelja i Božje riječi, naša molitva može nas razočarati, a time se razočaravamo i u Bogu. Na primjer kada molimo krunicu, neisprekidano ponavljajući Zdravo Marije (riječi koje dolaze iz Evanđelja...) mi molimo i meditiramo Kristova otajstva. Krunica je meditacija evanđelja koja ponavljanjem molitvi želi utkati Evanđelje u naša srca kako bismo sve više upoznali pravo Kristovo lice. Isusovo pitanje s kraja današnjeg evanđelja: »Ali kad Sin Čovječji dođe, hoće li naći vjere na zemlji?« (Lk 18,8) poziv je da se pobrinemo za vjeru

koju stavljamo u svoje molitve. Potrebno je svagda moliti kako u vremenu čekanja Kristova drugog dolaska ne bi oslabila vjera kod vjernika. Naše pouzdanje u Boga koji je pravedan prema svojim vjernicima potiče nas da odgovorimo vjerujemo li da molitva prije nego što promijenimo Boga prema našoj volji zapravo mijenja nas same?

Andelo Maly

Trideseta nedjelja kroz godinu

23. listopada 2022.

ULAZNA PJESMA

Neka se raduje srce onih
što traže Gospodina.
Tražite Gospodina i
njegovu snagu, tražite
svagda njegovo lice!
(Ps 105, 3-4)

ZBORNA MOLITVA

Svemogući vječni Bože,
daj da rastemo u vjeri,
nadi i ljubavi: da hoćemo
što zapovijedaš i posti-
gnemo što obećavaš.
Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine, pogledaj
darove što ih prinosimo.
Daj da tako vršimo ovu
službu da bude tebi na
slavu. Po Kristu.

PRIČESNA PJESMA

Krist nas je ljubio i predao
sebe za nas kao prinos i
žrtvu Bogu na ugodan
miris.
(Ef 5, 2)

POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine, daj da tvoja
otajstva izvrše u nama što
sadrže: da doživimo u
punoj stvarnosti što sada
vršimo u znakovima.
Po Kristu.

Prvo čitanje Sir 35, 12-14.16-18

Molitva poniznog prodire kroz oblake.

Čitanje Knjige Sirahove

Gospodin je sudac i ne gleda tko je tko. Nije pristran na štetu siro-
mahovu i sluša molitvu potlačenoga. Ne prezire jauk siročeta ni
udovice kad izlijeva svoj bol. Tko Boga služi svim srcem svojim, bit
će uslišan, jer njegove se molbe dižu do oblaka. Molitva poniznog
prodire kroz oblake i on nema mira dok ona ne dođe do Boga i ne
popušta dok ga Svevišnji ne pogleda, pravedno ne presudi i pravdu
ne uspostavi.

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 34, 2-3.17-19.23

Pripjev: Jadnik vapi i Gospodin ga čuje.

Blagoslivljat ću Gospodina u svako doba,
njegova će mi hvala biti svagda na ustima!
Nek se Gospodinom duša moja hvali,
nek čuju ponizni i nek se raduju!

Lice se Gospodnje okreće protiv zločinaca
da im spomen zatre na zemlji.
Pravednici zazivaju i Gospodin ih čuje,
izbavlja ih iz svih tjeskoba.

Blizu je Gospodin onima koji su skršena srca,
a klonule duše spasava.

Gospodin izbavlja duše slugu svojih
i neće platiti tko god se njemu utječe.

Drugo čitanje 2Tim 4, 6-8.16-18

Čeka me vijenac pravednosti.

Čitanje Druge poslanice svetoga Pavla apostola Timoteju

Predragi: Ja se već prinosim za žrtvu ljevanicu, prispjelo je vrijeme
moga odlaska. Dobar sam boj bio, trku završio, vjeru sačuvao.

Stoga, pripravljen mi je vijenac pravednosti kojim će mi u onaj dan
uzvratiti Gospodin, pravedan sudac; ne samo meni nego i svima koji
s ljubavlju čekaju njegov pojavak.

Za prve moje obrane nitko ne bijaše uza me, svi me napustiše. Ne
uračunalo im se! Ali Gospodin je stajao uza me, on me krijepio da
se po meni potpuno razglasi poruka te je čuju svi narodi; i izbavljen
sam iz usta lavljih. Izbavit će me Gospodin od svakoga zla djela i
spasiti za svoje nebesko kraljevstvo. Njemu slava u vijeke vjekova!
Amen!

Riječ Gospodnja.

Dirck Christiaensz van Delen,
Parabola o farizeju i cariniku, 1653.

Pjesma prije evanđelja 2Kor 5, 19

Bog je u Kristu svijet sa sobom pomirio i položio u nas riječ pomirenja.

Evanđelje Lk 18, 9-14

Carinik siđe opravdan kući svojoj, a ne farizej.

Čitanje svetog Evanđelja po Luki

U ono vrijeme: Nekima koji se pouzdavahu u sebe da su pravednici, a druge podcjenjivahu, reče Isus ovu prisporodu:

»Dva čovjeka uziđoše u Hram pomoliti se: jedan farizej, drugi carinik. Farizej se uspravan ovako u sebi molio: 'Bože, hvala ti što nisam kao ostali ljudi: grabežljivci, nepravednici, preljubnici ili – kao ovaj carinik. Postim dvaput u tjednu, dajem desetinu od svega što steknem.'

A carinik, stojeći izdaleka, ne usudi se ni očiju podignuti k nebu, nego se udaraše u prsa govoreći: 'Bože, milostiv budi meni grešniku!' Kažem vam: ovaj siđe opravdan kući svojoj, a ne onaj! Svaki koji se uzvisuje, bit će ponižen; a koji se ponizuje, bit će uzvišen.«

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	85 ili 87	Neka se raduje srce
ili	82	Pjevajte Gospodu
Otpjevni psalam:		Jadnik vapi (ŽV 10/2010)
Prinosna:		Darovi prepuni radosti (vidi str. 38)
ili	325	Evo, Bože
Pričesna:	244	Odzivam se Isuse
ili	260	O da bude radost
	187	O čovječanska hrano
Završna:	836	Misija svetih

MOLITVA VJERNIKA

U poniznosti svojih srdaca izrecimo iskrene molitve vječnome Ocu, koji u svojoj pravednosti čuje svaki iskreni vapaj za obraćenjem. Molimo zajedno:

Smiluj nam se, Oče!

1. Istinska je i prava molitva ona koja obnavlja srce i dušu. Daj da tvoja Crkva uvijek i iznova teži Istini koja će je učiniti spremnom djelovati u ovim izazovnim vremenima, molimo te.
2. Sveti nam je Pavao ukazao na važnost ustrajne vjere i pouzdanja u Krista. Daj da papa, biskupi i svećenici nasljeđuju njegov primjer živjeti i djelujući u skladu s tvojom Riječi, molimo te.
3. Iako živimo u vremenima dostupnosti svake informacije, mnogi te narodi još uvijek nisu upoznali. Pozovi u službu misionara hrabre mladiće i djevojke kako bi u svim krajevima svijeta naviještali tvoju neizmjernu ljubav i milosrđe, molimo te.
4. Sve nas različite na isti način okupljaš oko svog oltara. Daj da u svojoj različitosti ostanemo ujedinenih srdaca koja priznaju svoju grešnost i mole tvoje smilovanje, molimo te.
5. Svaka duša na kraju ovozemaljskog života strepi za svoje spasenje. Svim pokojnima milostivo oprostite grijeha i uvedi ih u svoje nebesko kraljevstvo, molimo te.

Oče vječni, svaki je novi dan koji nam daruješ, prilika da priznamo svoju grešnost i krenemo na put spasenja. Želimo ustrajati u dobru te u zajedništvu s bližnjima tvojom pomoći ovaj svijet oblikovati u ljepše i bolje mjesto za svakog čovjeka.

Po Kristu, Gospodinu našem. Amen.

Molitva i »molitva«

Često se zna čuti kako naša molitva ne smije biti takva da od Boga uvijek samo nešto tražimo, nego Bogu molitvom trebamo i zahvaljivati. To je, naravno, točno. Međutim, današnja prisposoba o farizeju i cariniku primjer je kako nije svaka zahvalna molitva Bogu ugodna. Naime, prisposoba o farizeju i cariniku ispriповijedana je tako da je već na samom početku najavljen zaključak kako je ponizna molitva grešnoga carinika, koji moli Boga da mu se smiluje, bolja od farizejeve hvalbenice. Odmah je jasno i zašto. Farizej zahvaljuje Bogu što nije kao i drugi ljudi: grabežljivci, nepravednici, preljubnici ili kao grešni carinik koji istodobno stoji u hramu pognute glave, udara se u prsa i govori: »Bože milostiv budi meni grešniku!« (Lk 18,13).

Nečista zahvalnost i čista molitva

Zahvaljujući Bogu što je različit od drugih ljudi farizej nabraja i svoja pobožna djela kao što su post i davanje desetine, te spontano zaključujemo kako se tu pod krinkom zahvalnosti Bogu krije antipatična samodopadnost. Svatko će lako uočiti kako farizej svojom molitvom u biti ne slavi Boga, nego samoga sebe. Čak je izričito rečeno kako je molio 'u sebi' (Lk 19,11), što u ovom slučaju nije izraz Bogu ugodne skrovitosti, nego farizejeve usmjerenosti na samoga sebe. Prema tome, njegova molitva nije iskreno izlivanje duše pred Bogom, nego tašto divljenje samom sebi. Očito smatrajući sebe moralnom vertikalom farizej u svojoj molitvi stoji uspravno i kao s nekoga superiornoga položaja gleda na druge ljude s prezirom i omalovažavanjem. Stoga bismo biblijskim obrednim rječnikom mogli reći da je njegova zahvalnost Bogu nečista i kao takva potpuno neprikladna za hramski prostor.

Molitva carinika, s druge strane, izraz je kajanja, za koje zapravo ne znamo koliko je savršeno, ali je jasno da se on ne smatra

boljim od drugih ljudi. Kad kažemo da ne znamo koliko je savršeno njegovo kajanje, radi se o tome da mi ne znamo kako se carinik ponašao nakon što se vratio kući. Ne znamo je li se poput Zakeja obratio i promijenio svoj način života te nastojao popraviti svoje grijehе (usp. Lk 19,1-10), ili je, vrativši se kući, možda nastavio po starom. Moguće je da je njegova pokajnička molitva ostajala samo na riječima te je carinik uvijek dolazio u hram 'pod teretom grijehа' (Ps 65,4). Međutim, on nije sudio druge ljude pa je njegova molitva u tome smislu bila čista. Takva je čistoća Bogu ugodna, te je grešni carinik, za razliku od pravednoga farizeja, iz hrama svojoj kući otišao opravdan.

Zajedništvo u molitvi sprječava zavist i prijezir

Usmjerenje za shvaćanje prisposobe o farizeju i cariniku kao pouke da se ne smatramo boljima od drugih dano je već u njezinu uvodu jer je izričito rečeno da ju je Isus rekao nekima koju su sebe smatrali pravednicima, a druge podcjenjivali. No, što više promatramo ovu prisposobu to intenzivnije uočavamo u njoj još jednu važnu poruku.

Naime, zamislimo li farizeja i carinika kako se zajedno penju prema hramu i ulaz u nj da bi se pomolili Bogu imamo, na prvi pogled, pred sobom vrlo lijepu sliku. Dva čovjeka toliko različita među sobom – jedan besprijekorni farizej, a drugi moralno problematičan carinik – dolaze na isto sveto mjesto da bi se ondje pomolili Bogu i tako posvjedočili kako njihove međusobne razlike (socijalne, ekonomske, obrazovne, moralne itd.) nisu nikakva prepreka njihovu zajedničkom stajanju pred zajedničkim Ocem.

Međutim, ta lijepa slika koju zamišljamo promatrajući farizeja i carinika dok uzlaze u hram, rasplinjuje se kad ih promatramo u njihovoj molitvi. Oni mole u istom hramu, ali u molitvi pred Bogom oni ne stoje zajedno,

Barent Fabritius, *Farizej i carinik*, 1661.

nego svatko za sebe. Znamo da nam Biblija predstavlja jeruzalemski hram ne samo kao sveto mjesto Božje prisutnosti na zemlji, nego i kao zajednički dom čitavoga Božjega naroda, koji se u njemu okuplja kao jedna obitelj. Još i više, prorok Izaija govori o hramu kao domu molitve za sve narode (*Iz 56,7*), a na to podsjeća i sam Isus kada iz hrama izgoni trgovce koji su ga pretvorili u 'pećinu razbojničku' (*Mt 21,13; Mk 11,17*). Međutim, farizej i carinik ne ponašaju se u hramu kao članovi iste obitelji ni na kakvoj razini. Oni su obojica u istoj kući, ali međusobno ne ostvaruju nikakvo zajedništvo. To dovodi do logične posljedice da tu dvojicu molitelja ni ne promatramo kao ljude koji su se susreli da zajedno slave Boga, nego ih uspoređujemo i ocjenjujemo njihove molitve, koja je bolja, a koja gora.

To nas pak vraća daleko u prošlost, na slučaj Kajina i Abela, prve braće u biblijskoj prapovijesti čovječanstva (usp. *Post 4,1-16*). Obojica braće Bogu su prinijela žrtvu, ali to pobožno djelo završilo je bratoubojstvom. Abelova žrtva Bogu se svidjela, a Kajinova ne, i ovaj je iz zavisti ubio svoga mlađega brata. Tražimo li razlog zašto se Bogu jedna žrtva svidjela, a druga nije, uskaćemo u more različitih interpretacija. No, ono što nam je ovdje važno jest sličnost Kajinove i Abelove žrtve s molitvom farizeja i carinika u hramu koja se vidi u tome što ni u jednom ni u drugom slučaju nema zajedništva. I Kajin i Abel jednako kao i farizej i carinik stoje pred Bogom odvojeno i svatko Bogu prinosi svoju molitvu ili žrtvu.

Zamislimo li tomu nasuprot, da Kajin i Abel umjesto odvojenih prinose Bogu zajedničku žrtvu, teoretski je moguće da se i ta žrtva Bogu svidi ili ne svidi, ali Kajin i Abel u svakom bi slučaju ostali pred Bogom u istom položaju i zavisti jednostavno ne bilo mjesta. Isto tako, da su se farizej i carinik, unatoč svim svojim razlikama, obratili Bogu zajedničkom molitvom, ne bi bilo moguće da molitva postane sredstvo podcjenjivanja drugoga, kao što se dogodilo s farizejevim pobožnim zahvaljivanjem.

Zajedništvo s Bogom uključuje zajedništvo s drugim ljudima

I u jednoj i u drugoj biblijskoj epizodi rečeno je da se Bogu svidjela molitva barem jednoga od dvojice molitelja, što znači da je osobni stav u molitvi itekako važan. No, prispodoba o farizeju i cariniku poučava nas upravo to da se naš molitveni stav ne tiče samo našega odnosa prema Bogu nego uključuje i naš odnos prema bližnjemu.

Stoga, kada se kao kršćani svake nedjelje okupljamo na euharistiju to ne činimo zato da bismo molili svatko za sebe, nego da bismo Boga slavili zajedno. Drugim riječima, ako bi tko došao u crkvu na euharistiju ili koje drugo liturgijsko slavlje kao na privatnu molitvu, a ne kao na slavlje zajedništva svih udova Kristova Tijela, jednostavno bi promašio smisao svoga dolaska.

Domagoj Runje

Trideset i prva nedjelja kroz godinu

30. listopada 2022.

ULAZNA PJESMA

Gospodine, ne ostavljaj me, Bože moj, ne udaljuj se od mene! Požuri se meni na pomoć, Gospodine, spase moj!
(Ps 38, 22-23)

ZBORNA MOLITVA

Svemogući, milosrdni Bože, tvoja je milost da ti dostojno i uzorno služimo. Daj da bez zapreke težimo za obećanim dobrima. Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine, nek ova žrtva u tvojim očima bude čista, a nama plemenit dar tvoga milosrđa. Po Kristu.

PRIČESNA PJESMA

Pokazao si mi stazu života, obradovat ćeš me licem svojim, Gospodine.
(Ps 16, 11)

POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine, nahranio si nas nebeskim otajstvom. Molimo te, nek djeluje u nama sve snažnije i pripravi nas na dar što ga obećava. Po Kristu.

Prvo čitanje Mudr 11, 22-12,2

Ti si milostiv svima jer ljubiš sva bića.

Čitanje Knjige Mudrosti

Sav je svijet pred tobom, Gospodine, kao zrnce praha na tezulji i kao kaplja jutarnje rose što se spušta na zemlju. A ti si milostiv svemu jer možeš sve i kroz prste gledaš na grijehе ljudima da bi se pokajali. Jer ti ljubiš sva bića i ne mrziš ni jedno koje si stvorio. Jer da si štogod mrzio, ne bi ga ni stvorio. A kako bi išta moglo opstojati ako ti ne bi htio? Ili se održati ako ga ti nisi u život dozvao? Ali ti štediš, jer sve je tvoje, Gospodaru, ljubitelju života, i tvoj je besmrtni duh u svemu. Blago kažnjavaš prestupnike, koriš ih i opominješ za grijehе njihove da se ostave zloće i da se ufaju u tebe, Gospodine!

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 145, 1-2.8-11.13cd-14

Pripjev: Blagoslivljat ću ime tvoje do vijeka, Bože, kralju moj!

Slavit ću te, Bože, kralju moj,
ime ću tvoje blagoslivljat uvijek i do vijeka.

Svaki ću dan tebe slaviti,
ime ću tvoje hvaliti uvijek i do vijeka.

Milostiv je i milosrdan Gospodin,
spor na srdžbu, bogat dobrotom.

Gospodin je dobar svima,
milosrdan svim djelima svojim.

Nek te slave, Gospodine,
sva djela tvoja i tvoji sveti nek te blagoslivlju!
Neka kazuju slavu tvoga kraljevstva,
neka o sili tvojoj govore.

Vjeran je Gospodin u svim riječima svojim
i svet u svim svojim djelima.

Gospodin podupire sve koji posrću
i pognute on uspravlja.

Drugo čitanje 2Sol 1, 11-2.2

Proslavilo se ime Kristovo u vama, i vi u njemu!

Čitanje Druge poslanice svetoga Pavla apostola Solunjanima

Braćo: Uvijek molimo za vas da vas Bog učini dostojnima poziva i snažno dovede do punine svako vaše nastojanje oko dobra i djelo vaše vjere te da se proslavi ime Gospodina našega Isusa u vama i vi u njemu – po milosti Boga našega i Gospodina Isusa Krista. A što se tiče dolaska Gospodina našega Isusa Krista i našeg okupljanja oko njega, molimo vas, braćo: ne dajte se brzo pokolebati u svom shvaćanju niti uznemiriti ni nekim duhom, ni nekom riječju, ni nekim tobože našim pismom, kao da će sad – na dan Gospodnji.

Riječ Gospodnja.

MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, neizmjerena ljubav našega Stvoritelja i danas nas je okupila oko njegova oltara. Uputimo mu stoga svoje iskrene molitve zazivajući:

Budi nam milostiv, Gospodine!

1. Naša je ljudskost ograničena, ali Božja je svemoć kadra pomicati sve granice. Crkvi svojoj podari čvrstu vjeru u Božje milosrđe koje nema granica i zahvaća svakoga tko mu se utječe, molimo te.
2. Pastiri su tvoje Crkve izabrali uzvišen poziv slijediti tvoj nauk i brinuti o tvom vjernom puku. Ojačaj ih svojim Duhom te daruj blago i pravedno srce za potrebite, molimo te.
3. Isus je očima ljubavi gledao ljude potrebne obraćenja. Usadi i nama u srca ljubav prema potrebitima kako bismo ih uočili i u zajedništvu s njima gradili bolji svijet, molimo te.
4. U moru raznih nametnutih obveza i poslova, zanemarujemo nebeske vrednote. Daj da, poput Zakeja, radosno prihvatimo Krista i usmjerimo živote prema vršenju dobrih djela, molimo te.
5. Dobrim djelima za ovoga života, sabiremo blago na nebesima. Daj da zavrjedimo gledati tvoju nebesku slavu u zajedništvu sa svima svetima, molimo te.

Bože, stvoritelju naših duša, zahvaljujemo ti za tvoju neizmjernu ljubav iz koje smo proizašli, stvoreni na tvoju sliku. Blagim i milosnim pogledom upravljaj našim životima do konačnog susreta u vječnosti.

Po Kristu, Gospodinu našem. Amen.

Pjesma prije evanđelja Iv 3, 16

Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca; tko god u njega vjeruje, ima život vječni.

Evanđelje Lk 19, 1-10

Sin Čovječji dođe potražiti i spasiti izgubljeno.

Čitanje svetog Evanđelja po Luki

U ono vrijeme: Uđe Isus u Jerihon. Dok je njime prolazio, eto čovjeka imenom Zakej. Bijaše on nadcarinik, i to bogat. Želio je vidjeti tko je to Isus, ali ne mogaše od mnoštva jer je bio niska stasa. Potrča naprijed, pope se na smokvu da ga vidi jer je onuda imao proći. Kad Isus dođe na to mjesto, pogleda gore i reče mu: »Zakeju, žurno siđi! Danas mi je proboraviti u tvojoj kući.« On žurno siđe i primi ga sav radostan. A svi koji to vidješe stadoše mrmljati: »Čovjeku se grešniku svratio!« A Zakej usta i reče Gospodinu: »Evo, Gospodine, polovicu svog imanja dajem siromasima! I ako sam koga u čemu prevario, vraćam četverostruko.« Reče mu na to Isus: »Danas je došlo spasenje ovoj kući jer i on je sin Abrahamov! Ta Sin Čovječji dođe potražiti i spasiti izgubljeno!«

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	78.3	O Bože, spasi me
ili	189	O Oče skrajnje blagosti
Otpjevni psalam:	124	Blagoslivljat ću do vijeka
Prinosna:	XV	Oče, primi žrtvu ovu
Pričesna:	247	Uzмите, jedite
ili	188	Na Isusov se spomen sam
	90	Čuvaj me, Bože
Završna:	612	Kraljice svete krunice
ili	184 ili 283	Ti divni Kralj si nebesnik

Vidjeti tko je Isus

Svijet u kojemu živimo vrlo je dinamičan. Ljudi su zauzeti svojim poslovima i obvezama do mjere da i ne uspijevaju vidjeti što je važno, pa ni onda kad im je to pred očima ili kada je pored njih. Jer problem je što svoju pozornost usmjeravaju prema nečem drugom što im privlači pogled i odvlači pozornost, pa zato nemaju oko i pogled za sve stvari. Pogotovo što često pogled u daljinu isključuje da vidimo ono što je oko nas ili tik do nas. I obrnuto: ako gledamo na ono što je neposredno oko nas, ne možemo u istom trenutku vidjeti ono što je daleko. Nešto slično vrijedi i za duhovne daljine i blizine. Ako se čovjek usredotoči na ono zemaljsko, onda je nesposoban vidjeti ono nebesko. Jednako kao što se može dogoditi da netko tko na kriv i isključiv način promatra ono nebesko, ne može uočiti vrijednost ovog zemaljskoga. Sve to nam govori u prilog potrebe da pronađemo pravu ravnotežu, to jest način da izoštrimo svoj pogled u pravome trenutku na ispravnu duljinu kako bi mogao poslužiti svojoj svrsi.

Zakejev mutni pogled

U duhu rečenoga možemo razumjeti i kontekst događaja koji nam opisa sveti Luka u današnjem Evanđelju. Naime, čuli smo kako je carinik Zakej čuo da je Isus u Jerihonu, te sveti Luka reče da je želio vidjeti tko je Isus. Zakej ga dakle, nije poznao te je u njemu proradila radoznalost da ga vidi, to jest da vidi tko je taj koji je učinio da se toliki okupe oko njega i da ga slušaju. No iz evanđeoskog odlomka saznajemo da je u svom svakodnevnom poslu Zakej imao uglavnom vrlo jasan i izoštren pogled za novac i zaradu. Istina da mu je posao bio baratati novcem ubirući poreze od svojih sugrađana i sunarodnjaka, ali on je bio usredotočen do te mjere na stjecanje zemaljskih dobara, da nije mario za druge ljude. Ne samo da nije vidio potrebe siromaha pored sebe, već je mnoge i zakidao varajući ih prilikom naplate poreza. A po svoj prilici nije se uopće oko toga uznemiravao, te

je očito da je svoje ponašanje smatrao sasvim normalnim i primjerenim u situaciji u kojoj se našao.

Zakeju je zbog toga pogled bio mutan, a on sam je najbolje lovio u mutnome na taj način, zavaravajući sebe da je to normalno, te da bi vjerojatno na njegovu mjestu svatko tako činio. Želja za zemaljskim sigurnostima učinila ga je bezobzirnim za ljude oko sebe, koje nije primjećivao niti je išao ususret njihovim potrebama. U njemu je na žalost gasnuo pogled i prema Bogu od kojega dolazi svaki poticaj na dobro, ali i prema bratu čovjeku jer je postao bezosjećajan i beščutan. No u konačnici nije zbog toga postajao sretniji, ma koliko se mogao tješiti da je sebi osigurao život. Živeći na taj način sve dublje i dublje je tonuo u propast vlastite ljudskosti, navlačeći na sebe prijezir svoje okoline koja mu nije mogla pružiti lijeka duši. Komentari i kritike, odbacivanje i prijezir samo su dodatno remetili i mutili stanje njegove duše, te zbog njih nije imao razloga prekinuti sa životnom praksom u kojoj je pronalazio utjehu i opravdanje, zadovoljstvo i smisao življenja, premda mu ona nije donosila istinski mir i radost u duši.

Susresti Isusov pogled

No srećom u Zakeju je ostala tinjati barem neka želja za drukčijim i boljim životom. Osjećao je da mu takav život ne može osigurati ono najvažnije, a to je bogatstvo duše, pa i onda kada nije imao jasnu predodžbu kako doći do duhovnoga dobra. Vjerojatno je to bio razlog njegove radoznalosti glede Isusova pohoda Jerihonu. Htio je vidjeti čovjeka koji je privukao toliko mnoštvo koje je nahrupilo na ulice i trgove kako bi se susrelo s njime. Njegove želje u tom trenutku, ali i mogućnosti, zabilježi sveti Luka opisujući ovaj događaj: »Želio je vidjeti tko je to Isus, ali ne mogaše od mnoštva jer je bio niska stasa.« No jaka želja dala mu je i rješenje, pa je potrčao naprijed i »pope se na smokvu da ga vidi jer je onuda imao proći«. Evanđelist, dakle, ne donosi što

je sve Zakej očekivao od ovog susreta, a nije sigurno je li uopće imao nekih očekivanja, jer ni sam nije znao što će se dogoditi. On je jedino želio vidjeti Isusa dok bude prolazio onuda, pa se potrudio to ostvariti.

Zakejev napor nije bio uzaludan, jer kad se Isus približio smokvi na koju se popeo, Isus je podigao svoj pogled prema njemu i susreo se s njegovim. U tom pogledu koji ga je tražio Zakej je mogao pronaći sebe, te je sada mogao prestati bježati od samoga sebe, što znači da je mogao prestati bježati od Boga i od čovjeka. U ovu pustolovinu se uputio nošen ljudskom radoznalošću i željom da shvati što se događa oko njega u društvu, a došao je do toga da je bolje od drugih otkrio tko je Isus, za što mu je bio dovoljan jedan prodoran pogled koji čita dušu i ispunja je svjetlom. Taj pogled je bio dostatan da unese red u njegovu dušu i da mu promijeni život, koji je od toga trenutka prestao biti obilježen lovom u mutnome.

Gledati Isusovim pogledom

Ovaj presudni trenutak Zakejova života i poučak koji se iz njega izvodi škola je duhovnoga života i nama danas. Počesto se i mi sami kao kršćani 'naguravamo oko Isusa kao mnoštvo', ali ne želimo i ne trudimo se ozbiljno susresti njegov pogled, te tako zastaviti vrijeme, prekinuti obveze i riješiti bitne duhovne probleme. Zakeju je upravo to pošlo za rukom kad je susreo Isusov pogled, jer je Isusovim pogledom izliječio pogled svoga srca. Uspio je vidjeti tko je to Isus, što znači da je dopustio Isusu da ga pogleda i da mu pomogne da tim pogledom pogleda sebe. Zato je Zakej donio prave odluke života pokazujući da je po Isusovu pogledu spasenje ušlo u njegovu dušu. To jest, ušao je sam Bog unoseći reda i jasnoće u dušu koja se gušila u loše izabranim vrijednostima i pogrešnim izborima.

Kao što je učinio Zakej, svatko od nas je pozvan liječiti pogled svoga srca Isusovim pogledom, te tako otkriti Boga koji skrbi o našem spasenju i čeka da se vratimo u njegovu očinsku kuću. Upravo to se je dogodilo Zakeju kad je Isus ušao u njegovu kuću. Po Isusovu

Jacopo Palma, *Krist se obraća Zakeju*, 1653.

dolasku Bog ga je pohodio, to jest Bog ga je vratio na pravi put i u puno zajedništvo svoje ljubavi i svoga doma. Nakon toga, neophodno je Isusovim pogledom promatrati braću oko sebe i otkriti njihove potrebe, to jest otkriti u bližnjima samoga Isusa, kojemu od toga trenutka iskazujemo dobročinstva u svemu što činimo za njih. Zato i sami dopustimo Isusu da nas pogleda i da nam promijeni pogled, jer smo maleni i nezatni dok ga ne susretnemo, pa će nam on objaviti pravi smisao i otkriti nebesku veličinu i uzvišenost kojom smo obdareni na zemlji.

Ivan Bodrožić

Darovi prepuni radosti

M. Filipović

M. Martinjak (2003.)

Org.

The organ introduction consists of four measures. The right hand plays a melodic line with eighth and sixteenth notes, while the left hand provides a rhythmic accompaniment with chords and moving lines.

mf

1. Da - ro - vi pre - pu - ni ra - do - sti na o - voj goz - bi
 2. Dok ru - ke pri - no - se da - ro - ve ne - ka se sr - ca

The first system of the song features a vocal line with two parts and an organ accompaniment. The organ part continues with a steady accompaniment of chords and moving lines.

1. lju - ba - vi, ne - ka nas mi - loš - ću o - pi - ju
 2. o - tvo - re i nek se mi - loš - ću o - pi - ju

The second system continues the vocal and organ parts. The organ accompaniment remains consistent, supporting the vocal melody.

1. da o - pet ču - je - mo Ma - ri - ju.
 2. da o - pet ču - je - mo Ma - ri - ju.

The third system concludes the vocal and organ parts. The organ accompaniment ends with a final chord.

PRIPJEV

Či - ni - te sve što va ka - že On nje - go - va riječ ni - kad ne - va - ra.

Di - van je Bog u ču - de - si - ma, glad - ne is - pu - nja do - bri - ma

Di - van je Bog u ču - de - si - ma, glad - ne is - pu - nja do - bri - ma

Združeni uz Kristov prinos

Kod svećenika Starog zavjeta postoji jasna razlika između obreda što ih vrše i njihova osobnog života (*Heb 5,1-10*). Oni prinose »darove i žrtve« (*Heb 5,1; 9,9-14*), ali ne prinose same sebe. Zašto? Za pisca poslanice to je jasno: čovjek nije vrijedan da bude prinesen jer je »okaljan«. A prinos mora biti bez mane. Po tom željeznom zakonu mi smo iz toga isključeni jer smo svi grešnici.

Krist donosi korjenitu novost. On nije »okaljan«. On je sama svetost. On je preuzeo na sebe sve naše grijehe, a da ga nijedan od njih nije okaljao (*Heb 4,5*). Zato prinosi sama sebe. I to je bio jedini prinos koji nas je mogao spasiti. Ne ulazi u Svetište s krvlju životinja već sa svojom krvlju. Njegova je žrtva nerazdvojiva od drame njegova života. Nije to »obred« koji se vrši izvana. To je sama zbiljnost njegova života i njegove smrti. Svoju žrtvu nije prinio unutar neke hramske žrtve, već na brežuljku izvan grada.

Otad onaj koji u njega vjeruje može prinositi sama sebe. Vjerovati zapravo znači »ući u njega« (sv. Augustin). To se događa samo zato što smo integralni dio njegova mističnog tijela. Prinos utoliko vrijedi ukoliko je povezan s Kristovim prinosom, tako da ta dva prinosa postaju jedan jedinstveni prinos. U misi to možemo slikovito vidjeti u vodi pomiješanoj s vinom, kao »znakom našeg zajedništva« s njime. Voda se gubi u plemenitosti vina. Samo se tako može ući u sveti krug žrtve, u spasenjski prostor. »Primi« ima vrijednost jedino u povezanosti s euharistijom, te se u njoj može ostvariti. Jedino tu, »po rukama svećenika«, moj i njegov prinos postaju jedan jedinstveni poklon, vrijedan da »anđeli prenesu na tvoj nebeski žrtvenik, pred tvoje božansko veličanstvo«.

Mariano Magrassi

INFORMACIJE I NARUDŽBE:

HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL
Ksaverska cesta 12a, 10000 Zagreb • tel.: +385 (0)1 5635 050
e-mail: pretplata@hilp.hr • www.hilp.hr

Mape za liturgijska slavlja

Namijenjene svećenicima i drugim liturgijskim služiteljima.

Mape su izrađene od visokokvalitetnoga skinplasta i podstavljene spužvom sa razdjelnom trakom. Dostupne u veličinama A4 i A5 (samo u bordo boji).

Za veće količine odobravamo popust!

NARUDŽBE

e-pošta: narudzbe@hilp.hr
Tel.: +385 (0)1 5635 050

živo vrelo

List izlazi 13 puta godišnje. Cijena pojedinog primjerka: 13,00 kn / 1,72 €. Inozemstvo: 3,70 €; 4,50 CHF; 6,20 USD; 6,20 CAD; 7,50 AUD

Godišnja pretplata: 169,00 kn / 22,43 €. Inozemstvo: 48 €; 58 CHF; 80 USD; 80 CAD; 97 AUD • BiH, SRB, MNE: 36 €

Za pretplatnike s deset i više primjeraka odobravamo popust od 10%.

Uplate za Hrvatsku: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994

model plaćanja: 02 – poziv na broj: upisati pretplatnički broj

Uplate za inozemstvo: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994 – SWIFT: PBZGHR2X

Sva prava pridržana. Nijedan se dio liturgijsko-pastoralnog lista Živo vrelo ne smije umnožavati, fotokopirati, reproducirati ni prenositi u bilo kakvu obliku (elektronski, mehanički i sl.) bez prethodne pisane suglasnosti glavnog i odgovornog urednika.

HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji